

Очільник Київської міської «Просвіти» Кирило Стеценко: Плани на найближчий час

— По-перше — це кадрове оновлення. Але не просто набір молодих людей. Це набір активних, креативних особистостей, які спроможні включитися в процес оновлення. Великою мірою — це виконання заповіту Тараса Шевченка: “І на оновленій землі”. Якщо “Просвіта” сама не оновиться і не буде в авангарді, то матимемо загрозу самозникнення. Сподіваюсь, що ми зможемо розбудувати цей процес. Хоч тепер перебуваємо біля його підніжжя.

По-друге — структурна розбудова. Первинні осередки, районні організації і сама центральна Київська “Просвіта” потребують подальшого структурування і переходу на засади стратегічного управління та проектного менеджменту. Сьогодні дуже багато громадських організацій займаються кризовим менеджментом, де головне завдання — вижити. Але насправді вижити — це лише перша частина завдання, найголовніше — вийти в лідери.

По-третє — навчання просвітян. Діємо за принципом — просвітянин, просвітитися сам. Це взаємообмін. Ми живемо у світі, який швидко змінюється. Важливо налагодити діалог поколінь. І я, як викладач університету, давно є прихильником того, що студент і викладач стають партнерами. Викладач навчає студентів, а студенти навчають одне одного і викладача. Але управління цим процесом має організовувати викладач. Так само і в “Просвіті”. Як керівник Київської організації маю відповідати, щоб ці процеси були відлагодженими.

По-четверте — мережеві проекти. Коронавірус накладає певні корективи на цей напрямок нашої діяльності, але ми все-одно будемо його розвивати, долучати до цих проектів громадськість. Це не обов'язково лише заходи в мережі Інтернет. Це все, що відбувається у просторі міста Києва за участю наших партнерів.

Один із таких проектів — “Київське коло”. Це різноманітні лекції, концерти, й дискусії. Нашими партнерами у цих проектах вже були Національний музей літератури, Національний музей історії України, КМДА, Музей Миколи Лисенка. Сподіваюсь, що у перспективі до цього списку долучаться столичні виші, інші установи громадського суспільства. Ще один проект — “Київські квести”. Ми вже проводили їх на території Національного музею історії. Надалі збираємося поширити на весь Київ.

У планах маємо проект “Українська пісня на вулицях Києва”, який будемо здійснювати разом з Київською міськдержадміністрацією, суспільним телебаченням і радіо, іншими партнерами. Йдеться про заохочення талановитих музикантів. Але оскільки нашим завданням є утвердження українських культурних цінностей, то й умовою заохочення цих музикантів стає акцент на українській культурі та українській мові. Головний приз матиме назву “Золотий Перебендя”.

Ще один проект — “Київська мовна вартя”. Одним з його напрямків буде контроль над підприємствами громадського харчування. Це велика праця, до якої залучатимемо волонтерів. Ми знаємо, що у нас є багато людей, які епізодично піаряться на мовних проблемах. Але їхня, нерідко скандальна, діяльність не дуже позитивно впливає на мовний клімат, не завжди сприяє порозумінню й

рухові вперед. Ми ж налаштовані на системну і конструктивну роботу.

Є й інші напрями діяльності. Візьмімо фізкультуру і спорт — тут непочатий край роботи. В армії багато чого зроблено на формальних рівнях, але багато чого ще потрібно зробити.

Саме мас-медії, на мою думку, мають вирішальну роль у формуванні мовного клімату в державі. Їхні власники — переважно олігархи, і це дуже погано. Не знаю жодного олігарха, який би був патріотом української культури. Всі вони, як бачимо, російськомовні, орієнтуються на Москву. Для них законодавство, що захищає українську мову — однозначне зло, з яким би вони хотіли покірності. Лише завдяки героїчним зусиллям української громадськості був прийнятий Закон “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Всі ми маємо стояти на захисті цього закону і далі рухатися вперед.

Я моніторю деякі розмовні радіостанції. Є тенденція, що кількість російськомовних ведучих починає збільшуватися. Ми маємо стежити, як змінюється програмна політика радіостанцій щодо української мови.

Є ще один аспект, який стосується мовної норми. В українській рекламі є багато слів, які формують у масовій свідомості людей неправильне уявлення про те, що є українською мовою. Тут активно використовується суржик, або, навіть, російські та англійські слова. У нас є багато талановитих журналістів, проте вони неправильно відмінюють слова і ставлять наголоси, вимовляють іноземні слова на російський лад. Усе це є проявами “русского міра” в українській мові. Отже, вищиснення українського мовлення від “русского міра” — надзвичайно відповідальне завдання громадського сектора.

25 лютого відзначатимемо ювілей Лесі Українки. Ще у XIX столітті вона була

провісницею тієї епохи, яка нині тільки починається — епохи Водоля, що змінює баланси в суспільстві. Вже не існує безперечного лідерства чоловіків. В інформаційну і креативну епоху немає жодних об'єктивних підстав жінці бути менш значимою і важливою. В інформаційному суспільстві фізична сила взагалі не має значення, а важливі інтелект, мораль, добра воля і мотивація.

Київська “Просвіта” планує ряд проектів, які акцентують роль Лесі Українки і її постаті. Звернемо увагу на креативних українських жінок, на те, що робить їх успішними в сучасному світі. Намагатимемося поєднати національні й інтернаціональні свята, які пов'язані з жіноцтвом. 14 лютого — міжнародне свято, День Святого Валентина, а 15-го українське — Стрітіння. Для багатьох українців 8 березня не є святом, але суспільство за інерцією все ще відзначає його. Однак під впливом ювілею Лесі Українки Міжнародний жіночий день у наступному році матиме інше забарвлення. Та кож дещо інше забарвлення матиме 9 березня — у день народження Тараса Шевченка. Багато й інших подій можуть бути висвітлені крізь призму свідомості Лесі Українки.

Низку проектів присвятимо українським жінкам. Наприклад, одна з них — членкиня правління Київської “Просвіти” Тіна Пересунько — як науковець дуже ефективно просуває тему “Щедрика”, який вже стає світовим брендом України. Інший проект присвятимо народній артистці України Галині Яблонській, яка у свої 92 роки веде активну громадську діяльність. Маємо честь сприяти популяризації її міжнародного проекту “Шевченко єднає народи”.

Інтерв'ю з Кирилом Стеценком
читайте на стор. 11

ТАРАС КРЕМІНЬ

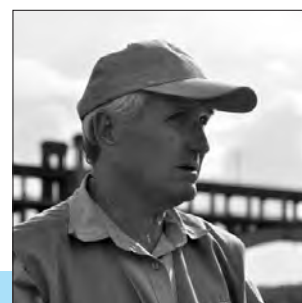
2

ІВАН БОРИСОВЕЦЬ

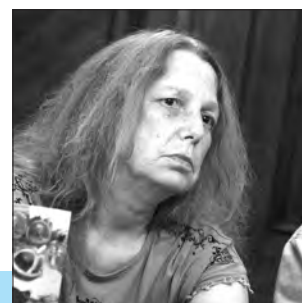
3

КОСТЯНТИН СУШКО

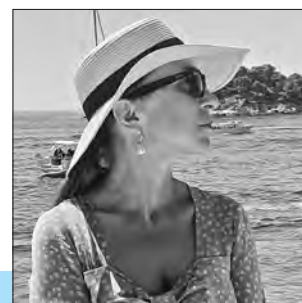
7

ГАЛИНА ПАГУТЯК

8

ВАЛЕНТИНА КИРИЛОВА

14

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини Фаріон. Подача 2

Лише збалансована мовна політика з питомою національною перевагою забезпечить якість усередині країни і повагу назовні: “Розв’язка проблеми для нас не в тому, щоб безумовно приймати або відкидати чужинні впливи. Мусимо брати до уваги потребу знайомитись з чужими осягами. Мусимо також боронитись перед небезпекою затратити або викривити власне національне обличчя. Розв’язка полягає для нас на дбайливій селекції, яка відкидатиме з чужинних впливів те, що корисне, а передовсім на активній поставі супроти тих впливів” (Дарія Віконська).

НУШ має власний **брендинг** (*brand*, у. “ви-палювати тавро”, “залишатися в пам’яті”, “таврувати, соромити”) (АРС, с. 95).

Бренд “торгівельна марка компанії, товару або продукту; сукупність графічної, текстової і іншої інформації, пов’язаної з компанією, продуктом або послугою, включаючи логотипи, гасла і тому подібне” (Майданчик для перекладів запозичених слів. Словотвір. Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua/>) — **символіка**; **брендинг** у цьому контексті абсурдна форма, позаяк не передає дієслівної ознаки.

Запустити щомісячний **дайджест** (*digest* — 1. “стислий виклад, резюме”; “збірник матеріалів”; “короткий огляд”, 2. *іст.* “Юстиніанові дигести, пандекти імператора Юстиніана” (ВАУС, е-ресурс); “збірник”, “короткий виклад” (АРС, с. 211).

Дайджест “1. короткий тематичний огляд новин у засобах масової інформації; 2. періодичне видання, яке передруковує у повній або скороченій формі найцікавіші матеріали з інших видань” [Нове, с. 59]; “інформаційний продукт (видання, стаття, підбірка), який містить короткі анонси та основні положення статей, у яких стисло передано зміст найцікавіших публікацій за певний період”;

дайджест — **огляд, підбірка інформаційних матеріалів**.

Формування проєкту (**драфту**) моделі майбутнього освіти України (*draft* 1. “креслення”, “рисунок”; “малюнок”; “план”; 2. “проєкт”, “ескіз”, “начерк”, “нарис”; “чернетка” (документа і т. і.). 3. *фін.* “чек”, “татта”, “переказний” “вексель” та усього дев’ять інших значень (ВАУС, е-ресурс); “креслення”, “план”, “ескіз”, “чернетка”, “законопроєкт” (АРС, с. 231–231),

драфт — **проєкт, чернетка, план**.

Від редакції: Просимо читачів долучатися зі своїми запитаннями до Ірини Дмитрівни Фаріон, професорки, докторки філологічних наук, постійної авторки “Слова Просвіти”.

14 вересня 2020 року Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) презентував ініціативу виключити для більшості спеціальностей складання обов’язкового комплексного зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури. Натомість пропонується залишити обов’язковим ЗНО лише з української мови, а комплексний тест з української мови та літератури зробити необхідним лише для вступу на спеціальності “з підвищеними вимогами до гуманітарних знань”. Аналогічна пропозиція зафіксована і в проєкті умов прийому до закладів вищої освіти на 2021 рік, розроблених відповідно до Закону України “Про вищу освіту”.

Вважаємо, що вилучення української літератури як обов’язкового навчального компонента з тестових випробувань вступників — це одна з найбільших загроз як щодо освітньої реформи, так і загалом державної гуманітарної політики. Відомо, що опанувати українську мову без вивчення української лі-

Віктор РАДІОНОВ,
мовознавець

Національна комісія зі стандартів державної мови на своїй сторінці у “Фейсбуку” розмістила повідомлення про круглий стіл “Стандартування української мови в контексті гендерної політики”, який відбувся 9 вересня.

Добре, звичайно, що ті діячі зважили на мої докори й Укрінформ уже почали писати без лапок. Проте далі — суцільний жаж.

І. Люди чомусь виявилися неспроможними засвоїти, що слово “гендер” має писатися з “г”, а не з “ґ”. Що про це говорять правила? Правопис 1993 р.

§ 14. “Літера г передає на письмі гортанний щільний приголосний як в українських словах: гадка, гей, могутній, плуг, так і в іншомовних (на місці h, g) давнішого походження: газета, генерал, грамота, Євангеліє; Гегель, Гомер, Англія, Гага, а також у недавніх запозиченнях...”

§ 15. “Літера г передає на письмі задньозаконний змікнений приголосний як в українських словах, так і в давнозапозичених і зукраїнізованих...”

Степанія СІДІЯР,
радник голови Вишгородської РДА з питань духовності і просвітництва, голова громадської організації “Духовно-просвітницький центр “Спадщина”

...Рідне слово... Ні, вітер огуди
Не затулить нам злякано рот,
Ми без нього такі собі — люди,
А із ним — український народ.
(Вадим Крищенко).

5 років тому з ініціативи депутата Вишгородської міської ради п. Валерія Виговського для усіх охочих вивчити і знати українську мову працюють у м. Вишгород безоплатні курси української мови і українознавства.

Кожної суботи із 10 до 12 год. у приміщенні Вишгородської районної бібліотеки вчителька із 50-річним стажем Дора Тимошевська наполегливо і кваліфіковано проводить уроки української мови.

У суботу, 5 вересня 2020 року школа української мови і українознавства розпочала п’ятий навчальний рік. Зі словами привітань до громади м. Вишгород, до учнів, які відвідують школу української мови уже 4 роки, звернувся в. о. голови Вишгородської районної державної адміністрації п. Олексій Данчин. Він зазначив, що саме мова уособлює народ і вирізняє його між іншими народами, саме мова утверджує народ до любові та єдності, саме мова є фактором, що зобов’язує зберегти Україну.

Секретар Вишгородської міської ради Тетяна Бражнікова, вітаючи жителів міста, відзначила, що українська мова за мелодійністю посідає третє місце серед мов у світі. Валерій Виговський, засновник школи української мови, меценат, благодійник, депутат Вишгородської міської ради зазначив, що наша байдужість і аж надто невелике бажання вчити українську мову — це наслідок багатолітнього поневолення нашої свідомості. Не знаю-

Відкрите звернення до прем’єр-міністра України

Щодо недопущення скасування комплексного ЗНО з української мови та літератури для всіх здобувачів вищої освіти

літератури неможливо. Більше того, українська література, високий рівень її викладання і зацікавленості школярів, читацька грамотність яких серед пріоритетів міжнародної програми з оцінювання освітніх досягнень учнів PISA, — один із дієвих інструментів національної безпеки та оборони в умовах гібридної війни. Саме тому сьогодні надзвичайно важливо зберегти комплексне ЗНО з української мови та літератури для вступу на всі спеціальності. Нам не потрібні такі експерименти, які можуть нанести значний удар по українській освіті та гуманітарній сфері в цілому.

Вимагаємо зберегти комплексне ЗНО з української мови та літератури, натомість

пропонуємо розробити тестові завдання кількох рівнів складності з української літератури для вступників в залежності від того, на які спеціальності вони вступатимуть: “гуманітарні” чи “технічні”. Широко вболіваємо, що якість викладання української мови та літератури, як і власне тестових завдань, буде достатньою.

Сподіваємось, що нам вдасться зберегти таке ЗНО як свідчення обов’язку кожного свідомого громадянина України.

Тарас КРЕМІНЬ,
уповноважений із захисту державної мови.

Ляпсуси в слововживанні

Правопис 2019 р.

§ 6. “Буква г передає на письмі задньозаконний змікнений приголосний:

1. в українських та в давно запозичених і зукраїнізованих словах...”

§ 122. “1. Звук [g] та близькі до нього звуки, що позначаються на письмі буквою г, звичайно передаємо буквою г...”

2. Буквою ґ передаємо звук [g] у давнозапозичених загальних назвах...”

Слово “гендер” є не давнозапозиченим, а недавно запозиченим, отже — “г”.

II. Немає ніякої “урядової уповноваженої з питань гендерної політики”. Є урядовий уповноважений... Див. постанову Кабінету Міністрів “Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики” від 7 червня 2017 р. № 390.

III. Ті особи ніколи не читали з того, що про співвідношення іменників жіночого роду писали наші відомі мовознавці. А не завадило б.

“Відсутні відповідники жіночого роду у всіх складених назв посад, звань: головний бухгалтер, змінний майстер, молодший дер-

жавний інспектор, старший викладач, провідний технолог, гід-перекладач, статист-дослідник тощо” (Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови: Навчальний посібник).

Отже, називати урядового уповноваженого “урядового уповноваженою” — ознака щонайменше невігластва.

IV. Що таке “інноваційні стратегії стандартування мови”? Безглузда якість.

Інновація — це нововведення в галузі техніки, технології, організації праці або управління. Як тоді інноваційною може бути стратегія? Набір слів, та й годі.

V. “Позиціонування фемінітивів на належному рівні” — приклад мовленнєвої надмірності (плеоназму), позаяк позиціонувати — це знаходити належне, відповідне місце.

VI. “Звичні практики назв професій”. Іменник “практика” не знає множини.

VII. “Вживання фемінізованих назв професій та посад в офіційній комунікації”. Як може бути “вживання назв у комунікації (спілкуванні)”)? Правильно було б написати “вживання назв при (під час, у ході) комунікації”.

«Хто ми на світі без рідного слова?»

чи рідної мови, власної історії, ми — лише населення, якому можна роками обіцяти кращого життя, а насправді задрюкувати дешевою гуманітаркою і низької якості продовольчими пайками.

— Якщо Господь Бог явив би чудо до кожного із нас і вилікув від власної байдужості, і ми б зрозуміли, що саме українська мова, українська Церква, українська історія нас робить народом, тоді влада усіх рівнів змушена б би нам забезпечити гідний рівень життя. А поки що змушений сказати, що маємо не те що маємо, а те, чого вартуємо, — закінчує, сказав Валерій Павлович.

Помічник депутата Київської обласної ради Андрія Пешеріна Артем Омеляненко зазначив, що проєкт із безоплатного вивчення української мови і українознавства — єдиний серед районів Київської області, а тому він підтримує і буде допомагати його роботі.

Після виступів представників влади розпочалась мистецька програма.

Народний ансамбль “Гутнянські козачки” (художній керівник Михайло Олійник, с. Гута Межигірська) привітали вишгородчан музично-пісенною програмою “Мово рідна, мово українська!”

Михайлик Козак прочитав вірш Едуарда Драча “Віддайте мову”:

Віддайте мову — не прохання. а наказ,
Віддайте мову, нашу пам’ять і оплот!
Віддайте мову, й не колись, а в цей же час,
Вмре мова — і ми щезне, як народ.

Учениця школи №1 Тася Кожемяко прочитала вірш Василя Симоненка “Україно, п’ю твої зиниці”:

Україно, п’ю твої зиниці
Голубі й тривожені, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Револуцій, бунтів і повстань.
Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,

З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!

Маю я святе синівське право
З матір’ю побуть на самоті.

Виступили із словами привітань і власними віршами місцеві поети.

Микола Соболь, “Сага про вічне місто”:

...Літописи напише час,
а віру примножить нітьма,
Чи багато чули із вас,
небесна звучить, як сурма?
Як думку наводять вітри,
до переміни очі....

Пам’ять мою не зітри —
дух вишгородської ночі.

Віктор Кучерук, “Українцям”:

Умовляли, мучили, вбивали
Нас за те, що гордились були
І рабами скорбними не стали

Під ярмом імперської поли
І ніколи ними нам не бути

На своїм чи іншому віку,
Бо прийшли до волі, як до суті

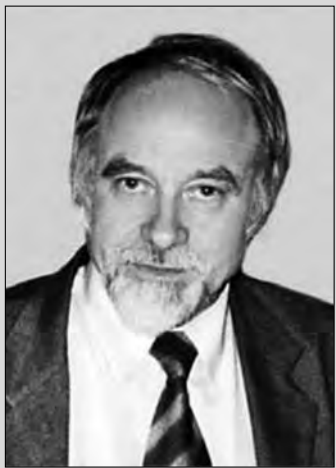
слова небагненного в рядку,
Залишилось вічно боронити

Те, чому немає заборук, —
Щоб могли нащадки в часті жити

І не мали з волею розлук.

На закінчення для кожного з нас захистую слова відомого педагога, журналіста, правознавця Костянтина Ушинського:

“Коли зникає народна мова — народу нема більше! Відберіть у народу все — і він усе може повернути, але відберіть мову, і він ніколи більше не створить її; нову батьківщину навіть може створити народ, але мови — ніколи; вмерла мова в устах народу — вмер і народ”.

Добрий день, шановна редакціє тижневика “Слово Просвіти”!

Досі все ще невирішена мовна проблема в Україні все ж таки причетна до тих трагічних подій із сумнівними наслідками. Подальше зросійщення прибуваючих із глибини у мегаполіси українців відкидає українську мову на задвірки нації. Я не перебільшую. Проживаю у повністю зросійщеному ще у 1-й половині ХХ ст. Харкові 54 роки. Як проєктант в рамках авторського контролю за газовими родовищами, за ці роки багаторазово об’їздив Лівобережну Україну від Чернігівщини до Криму і знаю про ментальність жителів цієї частини країни. За півстоліття колись тимчасово “столічний” Харків дуже змінився як на краще, так і на гірше, але мова харків’ян незмінна – суржик.

Усі харків’яни українську мову розуміють, багато з них навіть добре знають, але спілкуються нею рідко (“какая разница?”), і це надовго! Втім, українською вже з відвідувачами частіше розмовляють (переважно молоді) у медзакладах, центрах послуг, книгарнях, банках, маркетах. Тобто, потрібен якийсь поштовх від влади в цьому напрямку. Згадуючи харківські майдани (ми їх підтримували як могли зі своїх пенсій, возили на авто щоранку продукти (гарячу їжу), тепле взуття з ринку, але досі пам’ятаю дуже відомі столичних артисти, які “прогинались” перед натовпом (“бо це ж російськомовні”), переходили на російську. Було сумно.

За півстоліття від харків’ян чую одні й ті ж запитання: “Вы преподаватель украинского языка и литературы?” “Вы нездешний, может с бандеровщины?” Або “У нас в Харькове говорят по-русски” (рідше). Моя відповідь — я гірничий інженер і проживаю в Харкові з 1965 року, як бачите, свою мову не забув.

Ця стаття написана ще рік тому. Є впевненість, що, дізнавшись правди, молоді українці швидше поставлять свою мову на перше місце у спілкуванні будь-коли і будь-де в Україні. Шкільна реформа – це надовго, бо в школи Харкова йдуть російськомовні діти. І можливо скоріше у наших ЗМІ зникне неприхована іронія про “співучу” мову, “стрибання” з мови на мову, іноді серед митців, багатьох політиків, і особливо ведучих передач.

Із щирою повагою
Іван БОРИСОВЕЦЬ,
член-кореспондент Української
Нафтогазової академії,
м. Харків

Чи буде повернення до мови?

За всі роки існування незалежної України питання вживання (як і виживання) української мови було у влади “не на часі”. Наслідки відомі. Оскільки мова є невід’ємною ознакою української спільноти (як базового етносу) і її історії, то тільки тому необхідно вивчати витоки нашої мови. А історія нашого етносу, як виявилось, нараховує декілька тисячоліть. З плином часу під впливом нових історичних археологічних фактів і їх системного осмислення вченими різних напрямків (істориків, археологів, антропологів, етнографів, геологів, філософів, психологів, фольклористів, аналітиків) нині доходять вражаючих нових висновків. Тому непросто переосмислювати вже усталені погляди (на історію, мову), якщо ці погляди панували століттями, адже у часи існування Російської і радянської імперій майже всі археологічні відкриття, не досліджені належним чином стосовно України, заборонялося вивчати. Це думка наших істориків, і вони пам’ятають, що офіційна Москва століттями не змінювала своїх поглядів на нашу історію й мову і в майбутньому не змінить, ігноруючи інші висновки навіть своїх російських істориків, бо зіпсований флюгер завжди стоїть на своєму. А правду, істину можна відновити навіть через століття. Це, звичайно, несправедливо, але несправедливість знову ж таки пов’язана з незворотністю допущених нами помилкових дій.

Нині в Україні єдиної концепції створення правдивого підручника історії для всієї освітницької школи нема. Забули, як Т. Шевченко закликав: “А на москалів не вважайте, нехай вони пишуть по-своєму, а ми по-своєму (передмова до “Кобзаря” (невиданого) 1847р.), бо наша “слава не поляже, а розкаже / Чия правда, чия кривда / І чий ми діти”/ (Т. 2, К., 1970, с. 84). То чому мовна проблема так довго не вирішується, а новообраний президент хоче ревізувати і так недолугий новий мовний закон? Причин багато.

Найвідоміші історики Росії (М. Карамзін, С. Соловйов, В. Ключевський) при написанні своїх історій Російської імперії керувались уже сформульованою владою концепцією цієї історії. Одним із основних джерел цієї концепції (як вважають українські історики) був “Синопис Київський”, надрукований у 1674 р. в друкарні Київсько-Печерської Лаври за авторством (можливим) архімандрита Лаври І. Гізеля. У “Синописі...” як перший книзі історії російського народу, поєднана “компіляція... історичних фактів” і різних джерел, пропагується основна ідея про історичну єдність Росії Великої і Росії Малої та... “спадкоємність московських князів від князів київських” (Д. Яневський “Проект Україна”, Харків “Фоліо”, 2014 р., с.17-19, далі — Д. Я.).

Іншим джерелом історики вважають “Історію Російську за найдавніших часів” В. Татищева (1686-1750 рр.), талановитого діяча епохи Петра І. У 1739 р. він завершив перший варіант своєї “Історії...”, маючи доступ до першоджерел. Але за життя автора “Історію...” не було видано, рукописи “зникли”. І видання цієї історії, пройшовши попередню правку “істориків” Катерини ІІ, вийшло за період 1768-1843 рр., тобто друкувалось аж 75

років, по мірі знаходження та “правок” рукописів автора. У результаті “Історія...” В. Татищева представляла Київську Русь, як “древнерусское государство”, з якого шляхом багаторічного об’єднання “русских” земель утворилась Російська держава. Насправді ж ця “История Российская...” — “самая большая (и, судя по продолжительности, — самая успешная) мистификация в русской истории” (там же, с.10). Згадані “історії” стали чіткими вказівниками для російських істориків XIX-XX ст.

От з того часу (XVII ст.) і був запущений “механізм знищення” української історії і мови, який діє і дотепер, ось уже майже 360 років, і це можна прослідкувати за наявними джерелами і напрацюваннями як вчених (справжніх “докторів філософії”), так й інших дослідників минулих століть і сучасності.

Цей “механізм”, очевидно, почав діяти ще 1662 р. Тоді за наказом царя Михайла Федоровича, патріарха Філарета було зібрано та спалено книги українського друку (у т. ч. “Євангеліє Учительське” К. Т. Ставровського і “Катехізис” Л. Зизанія) із заборною будь-коли друкувати такі книги. І згадується всім, що у ХХ ст. третій рейх свій злочинний шлях також почав із спалення книг і дійшов до крематоріїв.

А згодом, ще до Петра І, у такому ж дусі реалізовано ряд указів про заборону друку українською мовою. Сам Петро І, очевидно, усвідомивши відсутність єдиної історії Росії, з 1701 по 1721 рр. наказав вилучити усі писемні пам’ятки в Україні (літописи, архіви, монастирські та церковні писемності), після чого заборонив тут друкування книг українською мовою, або якщо вони відрізняються від московських. Пізніше вже цариця Катерина ІІ, з урахуванням додаткових вилучень писемних джерел (особливо в Завожжі й Сибіру) за 10 років (1783-1792 рр.) представила світу сфальсифіковану історію імперії в п’яти томах “Літописний звід держави Російської...”, складений “Літописцем Русским” (Білінський В. “Країна Моксель або Московія”, К.:2012, — с. 97-99; далі В. Б.). Цей “звід” представляв Росію як законну спадкоємицю Київської Русі і ніяк інакше, бо інакше історію Росії потрібно було б починати з часів утворення Золотою Ордою улусу, Московського князівства (1277 р), тобто Московії з князем Данилом.

За даними різних джерел (наприклад газети “День”, № 2, 2016 р. “Український націоналізм”, К. Галушко, 2017 р.) Москва за всіх режимів реалізувала більше двохсот таємних і відкритих циркулярів й указів зі знищення української ідентичності (історії, мови, побуту, культури). Ця варварська практика не припиняється і дотепер з єдиною метою — зробити так, щоб українці вже боролися самі з собою, щоб потім відкинути нашу країну в небуття. І тут Москва (як “вічний ворог”) багато чого досягла. Штучна асиміляція, біля двадцяти мільйонів знищених українців за перші 20 років більшовицької влади та переселення в Україну чужинців створили таку мішанину, що це, як писав ще О. Довженко “буде не Вкраїна, а щось таке, що й подумати страшно”.

Тепер виникає питання про

те, як українці боролися за свою ідентичність, використовуючи різноманітні історичні джерела, і “не виправлені” в Україні, і за її межами.

Тут доречно згадати “Скіфську історію” А. І. Лизлова (1655-1697 рр.), написану біля 1692 р., але видану малими накладом 1776 і 1787 рр. уже після смерті автора (1696 р.). Написана на основі правдивих історичних джерел (російських і європейських), ця історія мала великий попит уже в рукописі, набула великого розголосу, але російські історики її не використовували, бо вже була відома інструкція у вигляді “Літописного зводу” Катерини ІІ. А в “Скіфській історії” А. І. Лизлов доводить, що татаро-монголи використовували підкорені народи у своїх подальших завойовницьких походах (в т.ч. московитів), що “жителі Московії — це окремих відособлений народ, який нічого спільного не має з Руссю (Києвом), Литвою, поляками” (В. Б., с. 110). Але і ці видання згодом були конфісковані, виправлені й знищені.

Треба згадати також і “Історію Русів”, рукопис якої знайдено у м. Гриневі на Чернігівщині. Вважається, що ця “Історія...” написана в другій половині XVIII ст., стала відома у 20-тих роках XIX ст. та розповсюджувалась у рукописах і тільки в 1846р. була видана О. Бодянським (професор Московського університету, уродженець м. Варва на Чернігівщині). Авторство цієї історії приписують і архієпископу Георгію Кониському. І не так важливо авторство (це задача для істориків), як важливо те, що це перша об’ємна історія України від найдавніших часів до Російсько-Турецької війни 1768-1774 рр. “з пріоритетним розглядом історії козацтва та гетьманщини... у концептуальному плані “історія Русів” відстоює ідеї самостійного державного розвитку України” (Д. Я., с.23).

Ця історія мала великий вплив на освічених людей свого часу (істориків, письменників, поетів), які використовували її у своїх творах. У цілому на другу половину XVIII-XIX ст. припадає найбільший розквіт мемуарно-історичної прози (літописи, хроніки), поезії, фольклору, драматургії, філософії, новелістики різних жанрів. Саме в цей період усупереч відомим діючим заборонам українська мова, пройшовши багатостолітній шлях (як етапи розвитку), сформувалась з усіма її барвами й мелодичністю. І ці етапи розвитку бачимо в томах академічного видання “Бібліотеки української літератури” XIV-XX ст. (1981-1991 рр.), на жаль, не довершеного. У цих виданнях прослідковується, як староукраїнська книжна літературна мова (про це нижче) перших авторів поступово переходить до сучасної української мови, яку започаткував І. П. Котляревський і розвинув Т. Г. Шевченко з його “вогненною ліричною та ліро-епічною поезією, якої світова література ще не знала” (І. О. Денисюк, Українська новелістика. — К.; “Наукова думка”, 1989., с. 5).

Тому необхідно віддати належне визначним українцям (історикам, філологам, письменникам, лінгвістам), які відстоювали історичну правду нації, її духовну

культуру, збирали та видавали друком народні пісні та думи, знамените “Пересопницьке Євангеліє” та “Біблію” і багато іншого, що привело до загально-го створення історії розвитку народу та його культури окремо від російського. Це такі постаті, як: М. С. Грушевський, П. О. Куліш, М. О. Максимович, О. М. Бодянський, В. І. Григорович, О. М. Маркович, Д. І. Багалій, А.Л. Метлинський, М. І. Костомаров (псевдонім Ієремія Галка), І. Нечуй-Левицький, О. А. Потебня, усіх не перелічити. Отже, читайте хоча б у Вікіпедії.

Після 1917 р. і до отримання Незалежності українська мова хоч і не заборонялась, але ж була якоюсь другорядною, бо взагалі культура була “зблокована”, а “в заблокованій культурі письменник підлягає деформаціям, часом непоправним...”, “у нас що не поет, то подвижник...” , “що не письменник, то підпідозрю”, чи він, бува, не націоналіст” (Л. В. Костенко, “Підризна література, День”, 2013р., с. 49-51).

“Безперервність етнокультурного розвитку на українських етнічних землях між Карпатами, Прип’яттю та Київським Подніпров’ям простежується з раннього середньовіччя, а саме з кінця V ст. н. е. Дані археології, мовознавства, антропології, писемності джерела переконливо свідчать ... про неперервність розвитку в Північно-Західній Україні одного етнічного організму від дулібів, склавинів та антів до сучасних українців” (Залізняк Л., “Походження українського народу. Аналіз концепцій”, Google). Згодом племена “трансформувалися” в проукраїнські літописні племена волинян, древлян, полян, білих хорватів, уличів, тиверців Північно-Західної України... Саме цей середньовічний етнос створив державу Русь (Київську) (там же). Згадана “ранньосередньовічна концепція походження українців розроблялася кількома поколіннями українських вчених і на початку ХХ ст. була сформульована в загальних рисах М. Грушевським (1898, 1904 р.)” (там же). І якщо за радянську добу досліджувати україногенез було просто небезпечно, то за роки незалежності цій проблематиці присвячено праці багатьох українських дослідників. Ці дослідники одностайні в тому, що саме у народному мовленні виникли ті специфічні фонетичні, граматичні й лексичні риси, які згодом стали характерними особливостями української мови. “Ці особливості існували ще в усіх праслов’янських діалектах східно-слов’янських племен (до початку нашої ери), у пізньопраслов’янську епоху (І — V ст. н. е.) і в дописемний період формування української мови (VI — Х ст. н. е.), тобто на час утворення Київської Русі. Вже у Київській Русі існували форми усної мови — діалектне мовлення та так звані спільні діалекти для багатьох верств населення. Паралельно існували і дві писемно-літературні мови — давньокіївська (давньоруська) і церковнослов’янська (запозичена від болгар разом із прийняттям християнства у 988 р.) Але найпоширенішою формою в епоху Київської Русі було усне народне мовлення” (там же).

Далі буде.

Цього забути не можна

Операція “ЗАХІД” — чергова спроба знищення українського патріотичного етносу 1939 — 1955 р.р.

Іван ШМИГЕЛЬСЬКИЙ,
м. Ірпінь, Київська область

Тасмна операція щодо виселення місцевих мешканців з території Західної України відбулася у кінці жовтня 1947 р. та отримала кодову назву “Операція “Захід”. Задум цієї операції належить заступнику міністра державної безпеки СРСР генерал-лейтенанту С. Огольцову та міністру державної безпеки УРСР генерал-лейтенанту С. Савченку, які у спільному листі від 24 травня 1944 р. на ім'я міністра державної безпеки СРСР В. Абакумова відзначили: “Виселення сімей оунівців та бандитів, як показав досвід, стало надзвичайно ефективним засобом боротьби з оунівським підпіллям та бандитизмом, значною мірою сприяло деморалізації підпілля та банд, підштовхувало до явки з каяттям, перешкоджало оунівським керівникам вербувати нових членів ОУН..., скорочувало базу прихильників, оскільки місцеве населення, знаючи про такий репресивний захід, як виселення сімей, відмовлялося надавати “бандитам” матеріальну допомогу”.

Ініціативу карально-репресивних органів схвалило Політбюро ЦК ВКП(б) окремим рішенням від 13 серпня 1947 р. Реагуючи на відповідну партійну постанову, міністр держбезпеки СРСР В. Абакумов 22 серпня 1947 р. видав таємний наказ № 00430 “Про виселення сімей засуджених, убитих, активних націоналістів та “бандитів”, що перебувають на нелегальному становищі, з території західних областей України”.

Наказом передбачалося у розпорядження держбезпеки УРСР генерал-лейтенанта Савченка додатково виділити певну кількість підрозділів військ МДБ СРСР та навіть задіяти Саратовське училище військ МДБ. Усі передбачені наказом підрозділи мали перебувати на території України не пізніше 5-го жовтня 1947 р., також виділялися 3 тис. військовослужбовців з корпусу та дивізії охорони на залізничному і водному транспорті, які мали бути тимчасово об'єднані у роти. Заступник міністра держбезпеки СРСР генерал-майор Свінелупов мав забезпечити перекидання на терени Західної України 3500 оперативних співробітників МДБ з різних регіональних підрозділів СРСР до 15 вересня. Відповідні армійські та державні структури готували необхідну кількість автомобільного та залізничного транспорту.

Спочатку операцію “Захід” планувалося провести у період з 10 по 20 жовтня 1947 р., замаскувавши підготовчі заходи. До наказу додавалася інструкція “Про організацію проведення виселення сімей активних націоналістів та бандитів із західних областей України”. У ній чітко зазначалося, що мають бути виселені повнолітні та неповнолітні члени сімей українських повстанців та їхні близькі родичі, які проживають спільно, докладно роз'яснювалися функції групи оперативних співробітників МДБ, що разом з представниками місцевих органів влади мають здійснити цей репресивний захід.

Одночасно з виданням наказу про проведення операції “Захід” міністр держбезпеки СРСР В. Абакумов надсилав шифротелеграму першому секретареві ЦК КП(б)У Л. Кагановичу та голові Ради міністрів УРСР М. Хрущову,

у якій повідомляє, що від його відомства для координації операції “Захід” прибудуть: заступник міністра держбезпеки СРСР А. Блінов, начальник Головного управління військ МДБ СРСР П. Бурмака та генерал-лейтенант А. Вадіс. Передбачалося, що для проведення операції 24-й стрілецький та 8-й мотострілецький полки. Вони прибули 18 вересня і тимчасово були підпорядковані штабу 81-ї стрілецької дивізії ВВ МДБ. Планувалося виселити 6000 родин.

Безпосередньо на територію Рівненської області для спільних дій з 81-ою дивізією Внутрішніх військ МДБ (ВВ МДБ) додатково перекидалися 24-й стрілецький та 8-й мотострілецький полки. Вони прибули 18 вересня і тимчасово були підпорядковані штабу 81-ї стрілецької дивізії ВВ МДБ. Планувалося виселити 6000 родин. Операцію таємно готували два місяці. Місцеві керівники КП(б)У та співробітники МДБ почали укладати списки кандидатів на виселення, визначати кількість необхідного транспорту, пункти збору і т. ін.

На родину кожного учасника ОУН та УПА заводилася облікова справа. Її обов'язковим елементом була постанова про заведення облікової справи, яка фіксувалася в обласному Управлінні МДБ. Паралельно з пошуком та знищенням діючих підпілля груп ОУН усі оперативні співробітники мали активно працювати над виконанням директиви МДБ УРСР № 50, що регламентувала підготовчі етапи операції “Захід”: “Через агентуру та офіційним шляхом активно виявляти та брати на облік і оформлення сімей активних учасників оунівського підпілля та озброєних “банд груп”, що мають бути виселені”. Ті родини, на які вже є облікові справи, брали під нагляд з метою запобігання їхнього переходу на нелегальне становище. Шляхом різних хитрощів кожен оперативний співробітник мав познайомитися із закріпленими за ним родинами на виселення особисто, оглянувши господарство, якщо була підозра про зберігання зброї чи підтримку українських повстанців — тоді провести офіційний обшук. Робилося це з тією метою, щоб відповідальний офіцер МДБ особисто знав усіх, кого мав виселити. Цю роботу потрібно було закінчити до 1 жовтня 1947 р.

10 жовтня 1947 р. міністр внутрішніх справ УРСР отримав та затвердив спільний оперативний план з МДБ УРСР. Окремі наради тривали й далі, зокрема, 16 жовтня у Львові збиралися на інструктаж співробітники МДБ з охорони залізничних шляхів, а також начальники ешелонів, які відповідали за перевезення виселених з усіх 87-ми залізничних станцій Західної України.

15 жовтня Рівненський обком КП(б)У спільно з керівництвом обласного УМДБ провів нараду-інструктаж для перших секретарів райкомів та начальників райвідділів МДБ з питання забезпечення проведення операції “Захід” на території Рівненської області. Наступного дня виконавчий комітет обласної ради спільно з бюро обкому ухвалили постанову “Про порядок використання землі та майна, залишених після виселення сімей націоналістів і “бандитів”. 17 жовтня відбулася нарада партійного керівництва Рівненської області, представники якого відвідалися в райони для контролю та надання допомоги під час проведення операції з виселення та організації роз'яснювальної роботи серед місцевого населення і обліку вилученого у виселених майна”.

На період проведення операції усі військові підрозділи та райвідділи МДБ були забезпечені радіозв'язком. Також була розроблена таблиця радіосигналів з умовними позначеннями. На топографічних картах співробітники МДБ відобразили місця збірних пунктів, схеми розташування складів пального, окремих пунктів-заправок для автомобільного транспорту, напрямки руху колон. Заздалегідь надрукували бланки документів “Ешелонний список висланих сімей”, “Протокол обшуку”, “Акт опису майна”. Вище партійне керівництво вимагало дотримання цілком таємного режиму підготовки масового виселення мешканців Західної України. Основна маса рядових виконавців дізналася про проведення операції з початком її реалізації, тобто о 6-й годині ранку 21 жовтня 1947 р., секретарі райкомів партії та начальники райвідділів МДБ отримали інформацію тільки за 2-3 дні до цієї дати.

21 жовтня 1947 року в домівок багатьох українців — жителів західних областей України — увірвалися озброєні радянські солдати та міліціонери. Ще сонним людям дозволили забрати деякі речі, потім свої жертви представники вантажівками доправляли на збірний пункт, а вже звідти у них був один шлях — у вагони потягів, котрі вивозили їх до Сибіру. Так для тисяч людей в один момент скінчилося звичне життя. Розпочалася депортація десятків тисяч українців, яких звинувачували у зв'язках з націоналістичним підпіллям. Протягом лише однієї доби виселили 26644 родини, загалом 76192 особи: 18866 чоловіків, 35152 жінки та 22174 дитини. На багато років їхньою новою домівкою стали або табори ГУЛАГу, або ж спецпоселення у Казахстані, Красноярському краї, Іркутській, Молотовській, Омській, Челябінській, Читинській, Магаданській областях, Якутській АРСР РРФСР. Виселенців поселяли у різних місцях. Когось відправили працювати на вугільні шахти, когось — у сільське господарство. Хтось жив у бараках, а для когось новою домівкою стала тюрма. Бувало так, що деякі сім'ї були розділені по різних таборах.

Оперативні працівники МДБ Рівненської області зазначали факти непокої і негативну реакцію населення, яке спостерігало таке масштабне свавілля відносно своїх односельців. Мали факти відкритого співчуття до виселених та надання їм допомоги — переховування від виселення, блокування автомашин з посадженими на них сім'ями повстанців, переховування малих дітей, щоб уберегти їх від виселення, у деяких районах жінки супроводжували висланих плачем та голосінням. Траплялися випадки, коли окремі особи вимагали, щоб їх вантажили разом з виселеними або розстріляли на місці. В одному із сіл Здолбунівського району Джус Петро під час вивозу сказав: “Не злякаєте мене Сибіром! Не буде мене — будуть другі. Всіх не вивезете, не розстріляєте, бо український народ великий! І Україна буде така Самостійна. Ви ж як пабло будете гнити по ровях та багнюках!” За ці сміливі слова цього громадянина конвоїри скачували до непритомності, вкинули на віз і повезли на залізницю.

Кидаючи хату, старі люди казали на прощання: “Везіть куди хочете. Беріть все, що придбали за ціле своє життя, бо ви звикли жити чужим добром і трудом. Але подивіться ви ще цим всім”.

У результаті проведення операції “Захід” з території Рівненської області було виселено 3829 родин у складі 11563 осіб, хоч за планом передбачалося виселення 3810 родин у складі 13165 осіб. Під час проведення операції 338 родин уникнули цієї страшної долі, 44 родини було виключено зі списків з оперативних міркувань, оскільки це були родини діючих українських повстанців, та 8 родин мали хворих на інфекційні хвороби.

Радянські партійні органи навіть зробили певний статистичний віковий і економічний аналіз виселених унаслідок операції “Захід”. Загалом з Рівненщини вислано 2103 родин учасників українського визвольного руху, які вже загинули, 1215 родин засуджених учасників ОУН та УПА, 511 родин тих, що далі продовжували збройну боротьбу. Основна маса серед виселених з Рівненщини — жінки (5096 або ж 44 % від загальної кількості) та діти до 15 років (3823 особи — 33 % від загальної кількості). Чоловіків виселено тільки 2644 або ж всього 23 % від загальної кількості. Тобто репресивні заходи охопили 77 % жінок та дітей, а чоловіків було менше навіть від однієї четвертої частини усіх виселених унаслідок операції “Захід”.

Зі статистичних даних: каральних органів операція “Захід” стосувалася на 99 % сільського населення, а з міст та містечок було вислано загалом 1 % родин учасників українського визвольного руху.

У наступних повідомленнях йшлося про випадки мародерства, в яких брали участь співробітники МДБ та МВС, військові ВВ МДБ. Зокрема, уповноважений Рокитнівського райвідділу МДБ силоміць відібрав у людини діжку з м'ясом, яку дозволяли взяти у далеку дорогу. Чимало виконавців намагалися отримати власну користь, проводячи конфіскацію майна депортованих та приховуючи його від обліку. Загалом у Рівненській області було зафіксовано 70 випадків мародерства.

Учасники підпілля не змогли організувати будь-якої серйозної протидії під час цієї масштабної операції. Це було пов'язано з кількома факторами: 1) підготовка операції ретельно приховувалася радянськими каральними органами; 2) операція проходила доволі швидко і у деяких місцевостях тривала всього 3-4 години; 3) підпілля на Волині вже не мало можливості діяти якимись більшими підрозділами проти ВВ МДБ, оскільки останні загони УПА були розформовані чи розбиті у боях 1946 р.

Хоч масове виселення українського населення з території Західної України боляче вдарило по українському визвольному руху, підірвало, до певної міри, його матеріальну базу, проте активна фаза боротьби з радянським тоталітарним режимом ще тривала до

початку 50-х років XX століття.

Згідно до встановленого плану станом на 23.10.1947 р. із західних областей України було виселено 25299 сімей, або 75500 осіб.

До акції з виселення було залучено гужовий транспорт та автотранспорт, засоби зв'язку. Депортація завершилася 26 жовтня 1947 р. Із 7 західних областей України у 44-х залізничних ешелонах було вивезено 77 тис. 791 особу (26 тис. 332 сім'ї), в тому числі із Рівненської області 3820 сімей, або 11563 особи. 3 числа виселених 18 тис. 866 чоловіків, 35 тис. 441 жінку, 22 тис. 279 дітей.

Серед виселених родин переважали селяни-середняки — основа традиційної господарської структури західноукраїнського села. Станом на 1 січня 1948 р. їх розселили в різних регіонах СРСР: Омська область — 4 тис. 370 сімей, Казахська РСР — 3 тис. 133 сім'ї, Молотовська область — 2 тис. 991 сім'ю, Челябінська область — 2 тис. 788 сімей, Іркутська область — 1 тис. 924 сім'ї, Красноярський край — 536 сімей, Читинська область — 453 сім'ї. Депортовані працювали у вугільній промисловості, на лісорозробках та в інших галузях народного господарства, де застосовувалася тяжка фізична праця.

У 1949 р. термін заслання депортованих 1944 р. родин закінчувався, проте, “враховуючи складну обстановку в західних областях УРСР”, їх було вирішено залишити на місцях поселення довічно. 6 квітня 1950 р. на оунівців, що були на поселенні протягом 1944–1949 рр., поширювалася дія Указу ПВС СРСР від 26 листопада 1948 р., відповідно до якого за втечу з місця обов'язкового та постійного поселення депортованому загрожувало 20 років каторжних робіт. Кожен із спецпоселенців отримав повідомлення, що він залишається на спецпоселенні довічно.

Наслідки депортації

За даними МВС України, протягом 1944–1952 рр. із західних областей України було депортовано 65 тис. 906 сімей (203 тис. 662 особи), в т. ч. членів родин учасників “банднаціоналістичного підпілля”, “бандпосібників” та членів їхніх родин — 182 тис. 543 особи, “куркулів” з родинами — 12 тис. 135 осіб, єговістів, колишніх військовослужбовців армії Андерса з їхніми родинами — 8 тис. 984 осіб. Їхнім місцем призначення стали віддалені регіони Уралу та Сибіру. Багато з них додому так і не повернулося.

Після смерті Й. Сталіна масові депортації припинилися, однак скасування правових обмежень для депортованих тривало до 1956 р.

Повоєнні депортації на західноукраїнських землях мали антинаціональне забарвлення і яскраво виражений етнічний характер. Примусові виселення населення західноукраїнських земель пришивдили колективізацію, підірвали соціальну базу українського руху опору, змінили етнічну та соціальну структуру регіону.

Уривок з книги “Поліська голгофа”

Петро АНТОНЕНКО

Саме так. Наші українські газети, які так затято і правильно картають агресора Росію, і сьогодні друкуються... на російському папері.

Типова картина. Чернігів, обласне видавництво “Десна”. Тут друкуються майже всі області і значна частина районних газет, журналісти — десятки видань. Щойно прибула чергова партія російського газетного паперу. Комбінат “Волга” з Поволжя. Закупляли російський папір і з комбінату в місті Кондопога, Карелія.

За майже три десятиліття Україна так і не налагодила виробництво власного газетного паперу. Хоча ще ж не всі ж ліси вирізали до пня. Ніхто не каже, щоб “по паперовому комбінату в кожній області”, але можна ж бодай один на всю величезну країну з її тисячами періодичних видань, потужним книговиданням.

Свого часу пробували було налагодити випуск газетного паперу в місті Жидачів на Львівщині.

Українські газети — на російському папері

ні. Але чомусь так і не змогли освоїти цю технологію. Папір був нікудишній — сирій, шорсткий. А, між тим, ціна його була чомусь вищою, ніж у закупленого по імпорту за кордоном, у тій же Росії, Польщі, Фінляндії. Це такі гримаси нашої економіки. Зрозуміло, що при такій якості і цінах видавці відмовилися від ерзац-паперу і знову перейшли на імпорт, і найбільше — з Росії.

І взагалі якщо хтось вва-

жає, що з початком війни з Росією 6 років тому ми припинили чи майже припинили торгівлю з агресором, то дуже помиляється. Росія і далі є одним з

головних торгових партнерів України — як по нашому експорту туди, так і по імпорту звідти. З перших позицій її дещо потіснили, але все одно на чільних місцях. І нехай би ще газетний папір, якого чомусь ніяк не виро-

бимо самі. А то на полицях наших магазинів побачиш, паприклад, російську зубну пасту. Невже у нас перевелася й крейда? Втім, непомірний імпорт з-за кордону, замість власного виробництва, став уже чимось ненормальним.

Досить заглянути в будь-яку аптеку: скоро зеленку і йод будемо завозити з-за кордону, якщо вже не завозимо.

...А на наші видавництва все пливають рулони, хури, вагони російського паперу. Під акомпанемент багаторічних балачок про “інформаційну війну”, “захист нашого інформаційного простору”. Ці рулони вивантажувалися якраз у день 20-ї річниці вбивства Георгія Гонгадзе. Сумно-символічно...

Вони мешкали на одній вулиці старовинного поліського селища “міського типу”. Інколи віталися навіть... Але якось уперше, після чергової поразки місцевої футбольної дружини, обмінялися досить емоційними, хоча й стандартними, репліками щодо гри земляків... Отже, — такі розговорилися, сусідоньки.

Відтоді чи не кожного вечора, коли Максим повертався з редакції, він аж ніяк не міг оминати рудявого, літнього вже чоловіча, який сидів на гранітній брилі побіля пам’ятника воїнам-афганцям, немов очікуючи на зустріч із ним... Вицвіла штормівка, захисного кольору штани і стоптани кеди не привертати якоїсь особливої уваги, зате шигарка блимала під горбатим носом ветерана й футбольного фаната в одній особі настільки заклично, начебто Максим уже давно мав би здогадатися, чому...

А що, як неборака і справді сподівається на червінця?! Невдовзі усе ж таки — День Перемоги. Державне свято всіх воїнів, тим паче, що не лише чоловічої статі... Зненацька Максимові пригадалося, що 7 травня, за добу до, так би мовити, офіційної дати завершення Другої світової війни, старший лейтенант Олексій Берест усього з кількома бійцями своєї розвідроті вже було встановив червоний (полковий!) прапор над Рейхстагом. Найперший! Чому ж про нього і досі мовчать?!

На жаль, мало хто про це відає ще й тому, що він — українець... А українців удостоювати звання Героя Союзу дозволено було тільки в тому разі, коли вже ніяк не вдавалося їхнього подвигу замовчати... Коли про героїзм якогось там хохла розголошували чи не по всіх фронтах! Тим паче, що стосовно Береста, мабуть, окрім самого “баті”, взагалі ніхто нічого і не знав...

Розповів Максимові про подвиг команди розвідувальної роти Олексія Береста ще позаторік його син, інженер-механік. Просто чоловік поскаржився принагідно, ремонтуючи журналістові “Славути”, що куди б не звертався зі старою фронтовою

Віктор ГРАБОВСЬКИЙ ПАМ’ЯТНИК (бувальщина)

газеткою, де було задокументовано батьковий героїзм, яку б урядову “інстанцію” не прохав допомогти нарешті таки встановити істину, йому лишень обіцяли... “розглянути питання”.

Але далі обіцянок — анічирок! Ніби й зовсім не важлива це річ, або й аж ніяк не державне то завдання, ба й не всенародна проблема — знати і пам’ятати подвиги героїв?! Усіх поіменно! На яких би тільки фронтах за звільнення рідної України від отого ненаситного гітлерівського зайді звияжці не воювали.

“То кажете, що знову програємо?!” — якось риторично запитав, замість належного привітання, Максим у свого знайомого, який уже, либонь, “дожовував” останню сигарету — пожмакана коробка “Прими” лежала поруч із милицею. Але той лише пирхнув у відповідь їдучим димом! А відтак, сплюнувши собі під ноги, підвів на Максима враз освітлені спалахом затяжки зрозпачені, геть уже вицвілі очі.

З усього було видно, що горбоносий зачекався на його увагу! Тому й Максим якось одразу відчув себе ніби в чомусь винуватим... Адже вони з оцим чоловіком усе ж таки майже сусіди...

“А к-к-коли ми не програвали?! — скрипучий голос невинного курця неначе продовжив траєкторію куцоного недопалка, що, звично “вистрелений”, впав у траву в нього за спиною. — Хіба в Афгані ми, це саме, не відразу знали, що програємо?! Але ж куди було дітися нашому солдатові, якщо наказано йти під кулі?! Та ще й за Родіну?! Розумієш?!”

Максим так і прикипів поглядом до горбоногого! То він ізвідти?! Саме з того афганського пекла?! Припізнілі бджоли немовби вторили чоловікові, окупувавши пишно розквітлий бузок, — по-

вітря аж вібривало від їхніх заклопотаних ритмів! А підстаркуватий солдат усе виливав і виливав давно наболіле... Все говорив і говорив... Тож Максим, уже навіть не тямлячи, як йому теперечки бути — так само мовчечки стояв і слухав, ошелешений почутим...

Сутеніло... І бджолині рулади стихли так само несподівано, як і розпочалися... Тільки крики зі стадіону раз-у-раз долітали сюди, аж до пам’ятника... Отже, гра розпочалася без них?! А як же...

Проте ветеран уже мовби й не помічав часу! Його нарешті, як то кажуть, “прорвало”! Тому й скидався на розбуджений вулкан...

Звичайно, Максимові було дещо відомо не лише про запаяні цинкові гроби з наркотою замість погребених на чужині, що засіяли українські кладовища, ба, й про полонених земляків чував, але йому ще жодного разу не довелося розмовляти зі свідками тих трагічних подій. А про багатотисячні жертви якщо й читав, то лишень інколи...

Чомусь не випадало Максимові нагоди ґрунтовніше дізнатися про цю сторінку історії. Хоча на їхньому факультеті якраз “афганських сиріт” наче й не бракувало... Аж ось і живий свідок! Ще й мешкає з ним на одній вулиці! І навіть, як на перший погляд, начебто досить охоче розповідає про те, що самому довелося пережити.

Але той “перший погляд” молодого журналіста виявився помилковим. Адже не бажанням самітника зненацька якось “одвести душу” стала солдатська сповідь! Бо таки справжнім виверненням приспаного часом вулкана гірко, задавненого відчаю — разом із непоправними втратами і майже фантомним, але й занадто вже нестерпним, болем від усього пережитого-вистражданого...

...Після кількогодінного танкового бою під містечком Н., він, водій важкого Т-74, довгенько не міг покинути своє місце — все тіло наче оніміло! Та коли врешті-решт виповз “на світ Божий”, одразу потрапив ще й під нещадний обстріл ротного старшини Горяєва: “Что у тебя на гусеницах, Макаренко?! Ну ти дайш, єфрейтор!!! Неужелі па детскому садику пракатілся?!”

Прикметно, що найбільше вразило солдата, як перегодом зізнався, не ошміття закривавлених дитячих штанців на траках, а саме отой, занадто знущальницький, сміх їхнього старшини... Мовляв, хіба може людина так нахабно плювати в душу ближнього?! Хіба він бачив у тих димах і вибухах якусь дорогу?! Тільки ціль і азимут! Яку команду чув, одразу ж її виконував! Не вагаючись!!! Адже що головне у будь-якому танковому бою?! Тільки швидкість реакції... Якщо бодай на якусь тактичну мить, (єдину мить!) завагаєшся — пропав, салага! Живцем ізгориш! Розумієш-ш-ш?!

Невже ротний старшина Горяєв цього не знає?!

Тим паче, що не тільки він зовсім нещодавно бачив, як сам старшина милувався трофейним портсигаром! Із якоюсь бравурною музикою... Не з магазину ж, либонь, виніс його, а в якогось афганця — живого чи мертвого — відібрав... Ось і тішився...

Таж і всі ми хіба не раділи після кожного бою?! Що поки живі, що можемо ще базікати про що попало..., тільки б не про війну...

Атож-атож: тільки б не про паскудницю війну!

А оце тиждень тому пішов до стоматолога вирвати хворого зуба, бо не давав заснути. Дак він, молокосос, мені ще й сусіднього війняв, який — сказав — також був не годящий... Але ж не просто вирвав — пів щелепи зорав! Бо не піддавався йому той зуб... Розумієш-ш-ш?!

Ось тому сиджу й журюся, що не зможу тепер уже правим боком жувати. Бо то хоч були і негодящі зуби, а все ж якось допомагали... А коли нема ніяких?! Без-

зубому таки гірше, ніж будь-кому.. Хіба ж ні?!

Якщо нема змоги пережити вже відкушене, то який тоді толк із мого життя?! Тільки на футбол ходити та кричати... З досади, що не можу показати, як саме пас віддати або й забити — з кутового. Бо хіба не гірко мені згадувати, що Валерій Лобановський умів, а вони кутовий аж утрюх розігрують?! Замість атакувати, атакувати ворота...

Вставити штучні зуби радиш? Та вже радили, не ти перший... Але з тими дуже білими чи позолоченими зубами буду сам собі схожий на цього кам’яного пам’ятника. Він же не розкаже, що йому болить?! А я, з перебитими ногами, хоча б комусь поскаржуся... І вже мені якось полегшає... Розумієш-ш-ш?! Адже не зможу, як у юності, пронестися правим краєм та навісити м’яча... Проклята війна забрала в мене ту радість! А вона ж була ще й досить-таки загарбницькою, не нашою війною... Розумієш-ш-ш?!

Тож мушу, друже, відмолювати гріхи ще й побратимів, які так і не повернулися додому. Не пощастило їм на справедливість!

...Максим попрощався з ветераном, як ніколи пригнічений... Стадіон уже вдруге розколовся громом овацій, вереском: “гол!”, але навіть радісні вигуків не розраїли журналюгу. Чомусь йому здавалося, що той пам’ятник солдатам, погребленим на далеких фронтах, важко ступає за ним, Максимом, слід-у-слід, назирці... Хоча, можливо, так важко цього вечора гупало тільки його молоде серце.

...Господоньку, де ж вона, врешті-решт, ота справедливість?! Не встигла відгриміти одна війна, як за нею котить інша! Сотні танків Росія згромадила біля наших кордонів... І то не просто танки — шквал озлоби й ненависті!.. Так їх, закам’юфльованих, накручують уже кілька років...

А ти все чекаєш на справедливість... Усе її очікуєш! Немов отой пам’ятник невідомому солдатові... Атож-атож: немовби давній пам’ятник... Але постривай, друже: хіба можна шукати справедливості лише для самого себе?!

Валдим ПЕПА,
лауреат літературно-мистецьких премій імені І. С. Нечуя-Левицького та імені Олеса Гончара

Давньогрецькі мудреці прорікали: правда приречена крутитися на рогах бика. Так було справіку. Так і тепер, коли людство на третій від сонця планеті замислюється над тим, як урятуватися від перенаселення та в яку космічну безвість переселятися. На земній кулі заради цього вищі створіння відкрили Америку. Винищили вогнепальною зброєю і завезеними пошестями аборигенів. Але й самі поплатилися. “Ощасливили” Європу венеричними хворобами.

Було та загуло. Одначе бур’яном не заросло. Навіть шонайвіддаленіше, первісне не тільки стукає в серця небайдужих, а й пробуджує уяву. Ось те, що на виду. Перед очима уже не мільйонів, а мільярдів, котрі спроможні читати. Відкриваймо Біблію. Перша книга Буття — “про початок світу й створення людини”:

“1. Господь сказав до Аврама: “Вийди з землі твоєї, з твоєї рідні, і з дому батька твого в край, що йже я тобі покажу. 2. А я виведу з тебе великий народ і поблагословлю тебе, та й зроблю великим твоє ім’я, а ти станеш благословенням. 3. Благословитиму тих, що тебе благословляють, і проклинатиму того, хто тебе проклинає. Тобою всі племена землі благословлятимуться”.

У доісторичну давнину поняття “народ” учені в Україні не насмілюються углиблювати. Обмежуються “племенами”. Та чи не було б наближенням до істини твердження, що український етнос із першими словами своєї мови зароджувався в Мізинській археологічній культурі на березі річки Десни? Починаючи з XXIV та до XIV тисячоліть до нової ери чий ж предки в поселенні “середньої доби верхнього палеоліту”, а простіше, “за часів прильодовиків” з різко вираженим континентальним кліматом”, полювали на мамонтів, північних оленів, носорогів, диких коней та іншу крупну звірину?

Таке ж довготривале поселення вищих створінь 1897 р. відкрив на вулиці Кирилівській у Києві виходець із Чехії Вікентій Хвойка.

То як же ставити під сумнів прозорини нашого Пророка Тараса Шевченка? Як не вірити геніальному поету? Він указує в поемі “Саул”, написаній за лічені місяці до останнього подиху, чий ми сини і яких батьків:

*В непробудимому Китаї,
В Єгипті темному, у нас
І понад Індом і Євфратом
Свої ягнята і телята
На полі вольнім вольно пас
Чабан було в своєму раї.*

Суголосо мовить і Леся Українка, названа донькою Прометей: “Люди й покоління — се тільки кільця в ланцюгу великим всесвітнього життя, а той ланцюг порватися не може”. В усьому живому, яке дивує білий світ,

Воскресаймо

“порватися не може”. А вищі створіння рвуть “той ланцюг” на шмаття так, як їм заманеться. В Україні більш-менш успішним археологам передається мовби у власність досліджене ними. Який там “ланцюг великий всесвітнього життя”? Кожний авторитетний залюбки присвоює собі обривок від неосяжного. Не до того, щоб простежити неперервний розвиток етносу з давнього давня й до сучасності. Натомість відокремлюється попередне від наступного.

А як же насправді? Духовні здобутки нащадків пастуха ягнят і телят на правічній українській землі сповна успадковує Трипільська археологічна культура. Її давно вже годилося б назвати Трипільською цивілізацією. Але й поки що не вдається протопитися в сонмище раніше визнаних — шумерська, аккадська, вавилонська, хетська, асирійська, урартська, римська, абасидська, сельджуцька й османська. Та хай там що, будьмо певні, що в тому колі не останнє місце Трипільлю зарезервоване не українською елітою, а вічністю. І станеться невідворотне ближчого майбутнього.

Колядки й щедрівки та пісні дотепер збережених календарно-обрядових дійств на Різдво, Великдень, Зелену або Клекальну неділю, Купала, не кажучи вже про зажинки та обжинки одвічних хліборобів, доносять до сучасності животрепетні відлуння з розквіту Трипільської культури. Одначе справжньої ціни їм досі не складено. Давньогрецька міфологія вражає людство високими злетами мислення з юності людства. В той же час з душі й серця українського роду вирвано предковичну пам’ять. Усі доісторичні тисячоліття після хрещення киян 988 р. осуджувалися й невинно проклиналися, як “поганські”.

Від первини мовби й не огидне. Латинське pag — село. Pagan — селянин. Pagus — угіддя поза межами міста. І до чого ж докотилося? Як же виродилося? Тепер чий тільки очі не вколює перевернуте з ніг на голову — поганий, поганець, погань. Не скажу про інші мови, а в українській подібних перетлумачувань скільки завгодно, причому найчастіше на припущення. Незаслуженої ганьби удостоїлися одні з перших на білому світі рільників, хліборобів, georgos — землеробів по-грецькому. А в просторіччі — гречкосіїв. Вони ж за недавнього панування комуністів — “колгоспні жлоби”. Безпаспортні. Примушені гнути спини, що аж піт очі заливає, за облудні “трудодні”, про які поет О. Твардовський насмілювався сказати: “Обозначено в меню, А в натуре нету”.

Мова українських пращурів зароджувалася в Мізинській археологічній культурі. А це десь XXIV-XIV тисячоліття до нової ери. Відтоді вона ніколи не замінювалася на якусь іншу, як виповзини зміїв щовесни. А невідповідно від своїх носіїв невинно розвивалася і ніколи не вмовкала. Нині є однією з найбагатших у світі. На міжнародних форумах визнавалася другою за милозвучністю після італійської.

“Візантійській ортодоксії” не вдалося вивести з ужитку правічну мову українського роду. На неї за далекосяжним заміром візантійських базилевсів, сиріч імператорів, напосідався солунський

діалект болгарської, з якого старослов’янська й церковнослов’янська. Чому саме звідти пасть? Відповідь прихована в “Церковній історії” сирійського автора Іоанна Ефеського, єпископа Асійського. Опис високоповажним подій 581 р. н. е. подаю з російського перекладу у “Віснику древньої історії”, стор. 253:

“На третьому році по смерті імператора Юстина і правління державного Тиверія рушив проклятий народ слов’ян, який пройшов через усю Елладу і по країні Фесалоніка, і по фракійських провінціях. Здобув багато міст і фортець, спалив, пограбував і підкорив країну, сів у ній владно та без страху, як у своїй власній, і впродовж чотирьох років, доти, поки імператор був зайнятий персидською війною і вирядив усі свої війська на Схід, уся країна була віддана напризволяще слов’янам; останні зайняли її і розійшлися по ній на час, який призначив Бог. Вони захопили всі імперські табуни й інше, вони живуть, сидять і грабують у римських провінціях без турбот і страху, убиваючи і спалюючи, вони стали багатими, мають золото і срібло, табуни коней та багато зброї. Вони навчилися вести війну краще від римлян, і все ж вони люди прості, які не сміли з’явитися з лісів і степів і не знали, що таке зброя, за винятком двох або трьох дротиків”.

Тоді ж не менше відомий Граматик Євфимій ремствував, що “ціла країна ослов’янилась і оварварилась”. А одного зі знатних пришельців, що “гордився своїм благородним, щоб не сказати худорідним походженням”, великорозумний грек ганьбив дошкульним ямбом у звучанні по-грецькому: “Прехитра Слов’янська личина”. Вищі розуми Візантійської імперії, яка відбрунькувалася од Римської, знали, як уярмити будь-який народ — відіграти йому язик, вирвати з його душі й серця рідну мову.

“Слов’янська”, як і “слов’яни”, — поняття з російських перекладів. Ними доводиться послугоуватися, бо українських перекладів обмаль. Обізнаність із давньогрецьким, як і з давньоукраїнським, в Україні давно шкутильгає. Необхідно знімати полууду з очей.

Десь сім тисяч років тому українські предки заходилися скородити землю та сіяти жито, пшеницю і всяку пашницю. Угледівши те, всюдисущі елліни ввели в писемні джерела слово “скапто”. Або “скапту”. Голосна літера наприкінці — так звана “омега”. Її озвучення двоєке — “оу”. Через те Ромул — один із двох близнюків, засновників “вічного міста”. І разом з тим — Романія і Румунія. А понад те “Аріведрче, Рома!” співаєтья у нас як “Прощай, Рим!” По-російському — “Рім”. Англійською мовою — Rome.

У грецькому ужитку давнє прибрало простішу форму — “скави”. Значення те ж саме — “копати”. Чи ж не суголосо по-українському говориться — скопати город. Для когось, може, й дивина, але перегукується й з українськими народними повір’ями. Коли Адам і Єва, спокушені підступним Змієм, піддалися гріху, Господь вигнав обох з раю, наваздогін наказуючи Адамові: “Будеш добувати хліб насущний у поті чола свого!” Та ще й додав: “Копай, аби жив”.

З перебігом віків дуже веле-

мудрі в “скави” вставили букву “л”. Вийшло “склави”. А це по-грецькому — “раби”. Для підсилення в православних храмах починаються під благословення хороших співів “раб Божий і раба Божа”. Й покійники відспівуються батюшками як “раби Божі”. Нічого подібного не почути ні з вуст католицьких ксьондзів, ні від сповідників інших конфесій. А в римських і візантійських писемних джерелах укорінилося Sklave-ні з рабським присмаком.

Якось один із викладачів Національного київського університету в званні доктора наук довірливо відкрився мені, що “слов’яни” — похідне від “раби”. Студентам він цього не скаже. Московські ж академіки під проводом Б. Рибакіна й Д. Лихачова замість Sklave-ні ввели у вжиток Слов’яни. Воно нібито й на облагородження. Та чи не ліпше б глянути в очі істини та просвітити мільйонні маси, що й до чого та де собака зарита.

Недомовками, а тим паче замовчуваннями українська свідомість наситилася сповна, коли спрваджувалися на погибель у сибірську безвість Василь Стус та його однодумці. Врешті-решт необхідно ж прокинутися зі сну розуму. Воскресаймо самі й просвіщаймо багаторстраждальний рід свій. Розпросторіймо для нього обрії світлішого майбутнього.

Визнаний польський історик Мацей (Матвій по-українському — В. П.) видрукував 1582 р. у Крелеві (Крулевці за польською вимовою — В. П.), яке після захоплення хрестоносцями стало Кенігсбергом, а після Другої світової війни — Калінінградом, головну працю свого життя “Хроніка Польська, Жмудська, Литовська і всієї Русі”. Читаймо:

“Року Божого 401 повстав Атилла, званий Бичем Божим, котрий вийшов від ріки Югри”. “Угри, або Югри, що є в Московській державі. І, переправившись через ріку Волгу, вони розгромили готів”. Атилла “силою взяв Хорватський край... підкорив під свою владу багато держав, загарававши їх, і як спочатку переслідував християнство, так і осівши в тій державі, в жодній зі справ не змінив свого наміру, а став ще більше переслідувати християн”. Здавалося б, давній замір, а чи ж не допікає на зорі XXI ст. незалежній Українській Державі?

Чисельне об’єднання кочовиків утворилося в II-IV віках н. е. в Приураллі з тюркомовних хунну й угрів та сарматів. Масовий рух того зборища на захід із 70-х років IV ст. спричинив так зване Велике переселення народів. Не уявити, в яку безпросвітну дикість і звиряче варварство було б увергнуто Європу, якби 451 р. на Каталаунських полях у Франції об’єднані європейські народи не змоглися на потужну відсіч завоювникам.

У своїх виданнях “Перед очима істини” (2015 р.), “Майстер-клас з імператором” (2017), “Вічна-віч з вічністю” (2019), “Слово про антського короля Божого” (2019), “Володар Грому” (2020) доводжу і показую, що буремні IV-VI століття відображені в народнопоетичній творчості — промовистій і невмирущій. Але так сталося, що все те в науковому обігові долучено до колядок і щедрівок. Можливо, саме це й застуге зір. Досі нікому не спало на думку, де шукати згадки про антів під проводом Божого. Найменованих антами в чужоземних писемних джерелах М. Грушевський визнає предками українського народу.

Історик готів Йордан служив

секретарем в одного з аланських воєначальників, що перебував на службі в Східній Римській імперії. Це ті алани, котрі по-російському яси. Предки осетинів. У крутовир’ї IV-V століть кого тільки не наймала до війська “цариця світу”. Для Візантії старався і Йордан. Головну працю свого життя “Про походження і діяння гетів” довів до 551 р. У ній кілька скупих рядків обпікають серця синів українського роду. Король остготів Вінітар “послав військо в межі антів і коли вступив туди, у першій битві був переможений, але надалі діяв рішучіше й розп’яв **короля їхнього Божого** із синями його і сімдесятьма старійшинами для залякування”.

Не до душі мені, що на думку тих і тих істориків “який там король”? Це в інших базилевси, імператори, царі, цісарі... А в українських предків, не проминув зауважити й М. Грушевський, глава “великого антського племені чи, швидше, — кількох племен, а поряд із ним виступає велика кількість старійшин, вірогідно, начальників”.

Мені досі не давало спокою невідступне запитання. Як же могло статися, що таку трагічну подію стерто з пам’яті українського народу? Які ж ми після цього сини рідної Матері-Землі? Чому піддалися супостатам і переродилися на безпам’ятних Іванів?

На щастя, відкрилося. Душа радіє. Воскресав Бож. Аж ніяк не знічев’я автор Слова про похід Ігоря зізнається:

*Не лепо ли ны бйашеть, братіє,
начати*

*старими словесы трудных
повестей о полку Игорев?...*

Принагідно зауважую, що в назві твору — “о плъку”, а в тексті — “о плъку”. Як на мене, це є свідченням того, що автору з кінця XII ст. нелегко давалася писемність солунським діалектом болгарської мови. Доступніше в перекладі відомого дослідника Слова про похід Ігоря Б. Яценка:

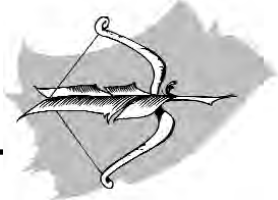
*Хіба не гоже було нам, браття,
почати*

*старими словами трудных
повістей о полку Ігоревім...*

У виданій 2020 р. книжці “Слово про антського короля Божого” переконую, що геніальне “Слово о полку Ігоревім” є переспівом уснопоетичного первинного. Первозданне зазвучало з вуст невідомого автора в п’ятому столітті нової ери. А за благословенням уявного Ходини полетіло світами на всі майбутні віки. В перлині такого ж високохудожнього натхнення, як і предковичні колядки та щедрівки, як і загалом кращі зразки народнопоетичної творчості, насамперед календарно-обрядової, повідано про гірку долю антського вождя Божого.

Невідомий автор Слова про похід Ігоря не мав можливості, як набагато пізніше і автор “Історії Русів”, говорити прямо, відверто. Та все ж йому вдалося донести сполин про антського короля Божого до всіх наступних поколінь. Доленосна правда воскресав. Прозріваймо з нею! Відроджуймося, душі праведні, з предковичною свідомістю!

Якщо ж для когось неприйнятне, то, будь ласка, висловлюйтеся. Спростовуйте. Заперечуйте. Непорушним для мене є головне. Автор Слова про похід Ігоря успадковував духовні здобутки неміряних тисячоліть буття українського роду на білому світі. І виразив це геніально. Та разом з тим є підстави вважати винятково талановитого обізнаним із еллінськими, римськими й візантійськими тогочасними духовни-

ми досягненнями. В ньому нуртувала потужна генна пам'ять. Вона й спонукала його заявити про вічність українського роду так само, як це вчинив через понад сім століть Іван Котляревський, “перелицювавши” “Енеїду” римського поета Вергілія. Чи є на це якісь докази? Міркуймо.

З-поміж авторів V ст. виділяється Пріск Панійський. Він у складі візантійського посольства відвідував лігво Аттили на Подунав'ї. Написане ним у докладних звітах для візантійського імператора Феодосія II (408-450 рр.) винятково важливе. Хоча б таке:

“...підходить до мене чоловік, котрого, судячи з його скіфського вбрання, прийняв я за варвара. Він привітав мене еллінською мовою, сказав мені: Хере! (Радій, будь здоровий!). Я здивувався з того, що скіф говорить по-еллінському. Скіфи, будучи зборищем різних народів, понад власну мову, варварську, охоче вживають мову унів (гуни у Пріска — В. П.) або готів, або ж авсонів при зносінах з римлянами; але нелегко знайти між ними чоловіка, що знає еллінську мову, за винятком людей, виведених у полон із Фракії або із приморської Іллірії. Але таких людей, що впали в нещастя, легко пізнати по подертому одягові й нечесаній голові; а чоловік, з котрим я говорив, здавався скіфом, який живе в розкошах, одягнений він був дуже гарно, а голова підстрижена була в кружок... Я розпитував його, хто він такий, звідки прийшов у варварську країну і чому він віддав перевагу скіфському способу життя перед тим, яке було раніше... Тоді він, засміявшись, сказав мені, що він за походженням грек”.

“Засміявшись”. Чи не так, як “Прехитра Слов'янська личина”. А коли й з греків, то що ж? Микола Аркас, син етнічного грека, переймав і дотримувався звичаїв матері з давнього козацького роду. Влітку — вишита сорочка й солом'яний бриль. Узимку — смужкова шапка й свита. Засновник і незмінний голова “Просвіти” в Миколаєві. Домашня вчителька констатувала в своєму щоденнику: “Як батьки, так і діти, особливо старший син, — великі патріоти, які дуже люблять свою Малоросію і сильно ненавидять Петра Великого і всіх, хто не цінує і не любить Малоросію”. Зі ширшої любові — “Історія України-Русі” Миколи Аркаса.

Вочевидь, було кому в V ст. увічнити пам'ять про “короля Божа”. Не один, а два повноправні автори збагатили людство таким же шедевром, як індійські й іранські епоси, французька “Пісня про Роланда”, німецька “Пісня про Нібелунгів”, англійський “Беовульф”, грузинський “Витязь у тигровій шкурі”, вірменський “Давид Сасунський”, іспанська “Пісня про мого Сіда”, ісландські саги, фінська “Калевала”, японська “Повість про дім Тайра”...

Розплющуйте очі, українські патріоти. Не осоромлюймо рід свій. Борітеся за його шасливіше, ніж досі, майбутнє. Зважте, як нелегко воскреснути правді, коли вона доводить, що автори Слова про похід Ігоря — українського роду, а до самого твору не має ні найменшого стосунку загребущий північний сусід. Нав'язаний “візантійською ортодоксією” солунський діалект, з якого старослов'янське й церковнослов'янське, наводить полуду на очі істини. Та хай там що, пориви пізнання розвіють непроглядний туман. “Все згине, тільки правда зостанеться” — запевдає народна пісня.

Костянтин СУШКО, автор 11 книжок про Хортицю, член Національної Спільноти письменників України, лауреат премії імені Івана Франка, генеральний директор Національного заповідника “Хортиця” у 2005-2007 рр.

Упродовж усього свого існування нищівних утисків від людини славетний острів зазнав в останні 240 літ, видимих в історії.

Спершу, після скасування Запорозької Січі, князь Григорій Потьомкін, отримавши Хортицю в дарунок від Катерини II, збирався з'єднати острів з обома берегами Дніпра мостами, прокласти уздовж нього поштовий тракт, розбити у центральній частині сад і звести там розкішний палац єгипетського зразка...

1790 року Хортицю колонізували меноніти зі Східної Пруссії...

1921 року тут оселилося “Острово-Хортицьке хазяйство”, дуже схоже на концтабір...

З 1930 року на острові розпочав свою печальну історію ВІЕСГ Всесоюзний інститут електрифікації сільського господарства СРСР (ВІЕСГ — згодом горезвісний ЦІМЕЖ)...

Упродовж 1983-1990 років керівники міста кілька разів намірялися змінити статус заповідника з метою “господарського освоєння” території унікального острова...

2002 року міський голова Запоріжжя О. Поляк (генерал міліції у відставці) активно брався урбанізувати НЕДОТОРКАННУ сакральну територію з легкої руки італійських фірм...

Ці потуги не зняли напруги навколо священного шматочка суші, навпаки, вони ту напругу час від часу посилювали, також усі наступники міліцейського генерала у відставці аж до сьогодні...

Чим закінчилися подібні намагання-замахи, скажу далі, а зараз озвучую чергового претендента на Геростратову славу. Це, як сказано у запорізькому тижневику “Гвозди”:

“отдельные представители Национального природного парка “Великий Луг” (“контора” у місті Дніпро), одним із яких є “бывший заместитель директора департамента областной (Запорізької, — К.С.) администрации и замдиректора НПП “Великий Луг”, член Ученого совета данного парка, активный лоббист присоединения территории Хортицы к “Великому Лугу” Олександр Сергієнко.

Мотиви приєднання (за Сергієнком): НПП “Великий Луг” має ЗАНАДТО МАЛО землі для свого розвитку.

Підстави приєднання (за тим же Сергієнком): Національний заповідник має ЗАНАДТО БАГАТО землі, тоді як, цитує Сергієнка: “Хортиця — это музей!” (Тобто, усього лиш Музей історії запорозького козацтва, слід вважати).

Черговий замах на Хортицю

Печально... Багато з цього приводу хочеться сказати, але навіщо? Ми ж маємо справу не з... Не стану ображати представників інших професій та родів занять, скажу прямо: маємо справу з колишнім ЕКОЛОГОМ!

Словом, дожилися... І коли пан Олександр не опанував свого часу усім набором відповідних знань, перш ніж обіймати колишню й нинішню посади, то вже, схоже, й не набере. Відтак не будемо моралізувати. Не блукатимемо підступними манівцями між різними рішеннями, указами, постановами, кадастрами — такі, як Сергієнко, наймуть відповідного духовного й душевного настрою взвод юристів, які доведуть що завгодно. Бо всі оті рішення, укази, постанови, кадастри і прочая, і прочая, створені людьми. Отож, учора видали постанову, а сьогодні її відмінили. Тоді як...

...Вартість, значення острова Хортиця, його сутність визначені провідніми, усевишнім уже в момент народження дніпрового материка!

Хортицю не можна було б чіпати й тоді, коли б вона не мала жодного заповідного статусу, не

і від очевидної містики. Тож послухайте ще й професіонального ученого:

“Археологічні дослідження 1990-х років докорінно змінили існуюче уявлення про Хортицю. Якщо раніше острів вважався історичною пам'яткою, пов'язаною головним чином із Запорозьким козацтвом, то після археологічних досліджень, завдяки яким на Хортиці було виявлено і реконструйовано низку святилищ доби бронзи, він став сприйматися островом святилищ, сакральним топомом, виток якого сягають щонайменше III-II тис. до н.е”.

Слова належать доктору філософських наук, старшому викладачеві кафедри філософії та релігієзнавства університету “Києво-Могилянська академія” Юрію Завгородньому.

Відтак — жодних розважальних об'єктів на Хортиці не може бути (чого, чого, а цього “добра” вистачає на материку). Острів призначений не розважати, а зцілювати людей, шляхом активних прогулянок по всій території, окрім плавнів. Це доведено. І такий порядок речей на цій землі уже вкорінився. А тут пан Сергієнко со товариші хоче його зламати... Для розширення території ВПП “Великий Луг”? Киньте, шановні! Тхне банальним дербаном хортицької землі. Таке вже було. Чим кінчалося?

охоронялася б жодними указами й кадастрами!!!

Є такі території в різних кутках Земної кулі. Вони займають порівняно небагато місця, але сила їхня незборима. Це — сакральна, священна територія.

Усього лиш, “музей”, кажете, добродію Сергієнко? Боже, яке невігластво! На Хортиці, на крихітному шматочку суші Усевишний розмістив зразки усіх ландшафтних зон Східної Європи, поселив сотні видів рослин і птахів, десятки видів тварин, яким нині залишається усе менше місця на планеті.

Наші далекі предки знали істинну вартість і призначення цієї землі, тож “НЕ ОСВОЮВАЛИ” її. Не орали тут, не сіяли і не розважались. Вони збиралися тут, щоб віддати шану богам. Від тих часів на острові лишилися сліди цілої системи святилищ — первісних храмів, а Сергієнко хоче “присоединить”. Шоправда, поки що не весь острів, а всього лиш 1000 га від усієї території (2359,24 га) Хортиці. Сакральність — не вигадка романтиків. Хто, хто, а я, — людина, яка вивченню й ЗАХИСТУ Хортиці віддала півстоліття (більше, ніж живе на світі добродій Сергієнко) власного буття, вельми далека як від прихованого чародійства, так

повернувся. Його обплювали, а він витерся і знов усівся на “мерське” крісло. Де він сьогодні, невідомо...

У листопаді 1999 року президент Л. Кучма категорично відмовився (!) закладати перший камінь у спорудження мостів через Хортицю. (Як ви гадаєте, випадково?)

У лютому 2003-го на 55-му році життя раптово помер міський голова (відставний міліцейський генерал), який збирався залучити до “розвитку заповідника” італійських бізнесменів.

У лютому 2004-го, коли згадане будівництво мало все ж таки розпочатися, відмовився закладати перший камінь прем'єр-міністр В. Янукович...

Хто на черзі?

РЕЗЮМЕ: На кожного, хто збирається мати з Хортиці зиск (шляхи-способи відомі), чекає печальна участь.

У Хортиці один-єдиний майновий статус: власність українського народу!

Закінчуючи свою книжку “Бентежна Хортиця” (2008 рік, 600 сторінок), я сказав: “Природне середовище цього унікального острова — могутній індикатор Життя. Відтак лише одна сотка відновленого ступеня острова важить незрівняно більше “господарчих зон”, армади “качок-чайок”, сукупно з цілим мікрарайоном новобуду, шитибу “музейів”, “залог”, “колось обозрєнія”, “козацьких подвір'їв”, “театрів” і пр.

Не облаштувавши Хортицю ПО-УКРАЇНСЬКИ, ми НІКОЛИ не піднімемо самої України”.

Залежність тут дуже очевидна: виживання людства — у радикальній зміні нашого ставлення до Природи. Існує прямий зв'язок між цивілізованістю, культурністю країни — держави, і станом її навколишнього середовища. Доведено: щоб Земля не пришвидшувала й не уповільнювала свій рух навколо власної осі та навколо Сонця, 20% її суші мають залишатися недоторканими. Це не тільки заповідні об'єкти, й просто ще “неокультурені” людиною території. Що маємо? У США таких земель 19%, в Німеччині 21%, навіть острівна Японія спромоглася зберегти в себе неторканими 18% суші! А в нас? Лець набиратись 4%... Майже все розорали, забудували, загидили. Тож так і живемо. І нічого не зміниться у нас на краще, поки не почнемо оздоровлювати рідну землю. І Хортиця тут — на першому плані!

Р. С. “Гвозди” сповіщають, бучімо прихильники божевільного “присоединения” зібрали уже 1000 підписів “за”... Та хоча б і 1000000 — це нічого не важить! Адже ІСТИНА не визначається співвідношенням голосів “за” і “проти”, вона об'єктивна, тобто існує, незалежно від чиїх би то не було “ЗАМАХІВ”. Через що я не зчиняю жодного галасу, а просто ставлю спритних невігласів до відома. Учасно й великодушно їх попереджаю.

...А вони граються у “присоединения”. Гraitесья, гraitесья...

10 книг — 10 історій: історія перша “Захід сонця в Урожі”

Це все почалося ще 20 років тому, коли від мене ховалася директорка одного з видавництв, яка сама запропонувала видати у них книжку “Захід сонця в Урожі”. Тоді мене знайшов Василь Габор і я отримала нарешті такого видавця, про якого мріє кожен автор. Для кого не існує неможливого. Тепер, коли десятикнижжя прямує до фіналу, я хочу розповісти історії, які доповнюють ці книги.

Отже, книга перша “Захід сонця в Урожі”, яка несе відбиток важких років життя в Україні 1990-х — кров і піт вигаданого світу. Історія перша. Пару років тому я увійшла в зруйновану хату Бандрівських в Урожі. Спадкоємці вчителя Пилипа Бандрівського покинули її на розграбування, не забрали навіть родинні світлин. Серед сміття цегли з розібраної печі лежала світлина в рамці — Кароль і Марія Бандрівські з двома дорослими синами і донькою. Десь 20-і роки ХХ століття. Це про їхню хату я писала в повісті “Захід сонця в Урожі”. Я вийняла світлинку з рамки і забрала до себе. Десь через рік мене у Львові перестріла старша пані з роду Бандрівських, і я розповіла їй про світлинку. Вона плакала з жалю. Світлина нарешті повернулася в добрі руки. Я розповіла про парні портрети Кароля і Марії, які ще залишались в тій хаті, запахні в куток, і вона попросила забрати їх для неї з тієї руїни, що я їй зробила. Вийняла з рамок і, сховавши під куртку від дощу, понесла додому. Як же раділа та пані, коли отримала портрети діда й бабці! Вона є для мене взірцем справжньої галичанки — активної в суспільному житті, шанобливої до пам’яті роду, іронічної і гострої на язик, а не “курки домової”, як колись казали. Тепер тих курок незаслужено називають “берегинями”.

10 книг — 10 історій: історія друга “Пан в чорному костюмі з блискучими гудзиками”

Книга готична. “Пан в чорному костюмі з блискучими гудзиками” — постісторія. Уріж — це мій Макондо, де відбуваються однаково прекрасні й жахливі події. Всі мої нічні кошмари — звідти. Зараз я знаю Уріж значно краще, ніж коли писала роман “Урізька готика”, завдяки архівам, які тоді ще були недоступні простим смертним. Але дещо я вгадала на інтуїтивному рівні. Про самотнього диакуватого дідича, який рано помер. Ім’я священника, який був парохом Урожа в другій половині ХІХ ст., хоча всі події, звісно, вигадані. Художня правда — вища за звичайну, як золото цінніше за мідяки. На жаль, історій про духів Урожа, зокрема, про Пана в чорному костюмі з блискучими гудзиками, майже не додалося. Але я

Галина Пагутяк. Десятикнижжя

Переднє слово видавця

У видавничому проєкті “Приватна колекція” літературної агенції “Піраміда” виходить унікальне за своїм задумом видання: тематичне десятикнижжя української письменниці-вісімдесятниці, лауреатки Шевченківської премії Галини Пагутяк. Ми нікому не нав’язуємо, як це було в радянських часах, неодмінно купляти всі книги багатотомного видання, а пропонуємо вибрати ту чи іншу книгу, яка до душі, а водночас ставимо собі за мету оприлюднити прозовий корпус творів талановитої авторки і зробити їх доступними для широкого загалу. Та цей проєкт нам не вдалося б реалізувати без підтримки NB Arts Foundation і д-ра Ігоря Бирки (Dr. Ihor Birka, Ontario, Canada), за що сердечно йому дякуємо.

У наших складних часах важливо нагадати читачам про книги, якими ми жили багато років і які, на наше переконання, гідно посідають ВИСОКУ ПОЛИЦЮ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, а ще важливо згадати тих людей, які безкорисливо підтримали наше починання. На сьогодні вже вийшло вісім книг із запланованого. Ось їх перелік:

Галина Пагутяк. Захід сонця в Урожі. Книга вершинна: Романи, повісті, новели та оповідання. Вид. 3-тє, доп. Львів: ЛА “Піраміда”, 2016. 280 с.

Галина Пагутяк. Пан у чорному костюмі з блискучими гудзиками. Книга готична: Повість, роман, міфологічний есей. Львів: ЛА “Піраміда”, 2016. 280 с.

Галина Пагутяк. Небесна кравчиня: Книга беззахисності: романи, повісті, есе. Львів: ЛА “Піраміда”, 2017. 300 с.

Галина Пагутяк. Жорстокість існування: Книга есеїстична: роман-есеї, есеї, щоденникові записи. Львів: ЛА “Піраміда”, 2017. 280 с.

Галина Пагутяк. “Сентиментальні мандрівки Галичиною” та інші історії: Книга мандрів. Львів: ЛА “Піраміда”, 2018. 304 с.

Галина Пагутяк. Зачаровані музиканти. Слуга з Добромилля: Книга містична: романи. Львів: ЛА “Піраміда”, 2019. 292 с.

Галина Пагутяк. Хроніка зниклого міста. Бесіди з Перевізником: Книга пошуків: роман, повісті. Львів: ЛА “Піраміда”, 2019. 292 с.

Галина Пагутяк. Писар Східних Воріт Притулку. Писар Західних Воріт Притулку. Гіркі землі: Книга екзистенційна: романи, містерія. Львів: ЛА “Піраміда”, 2020. 324 с.

На 2021 рік заплановано дві наступні книги:

Галина Пагутяк. Паломництво в країні Сходу: Книга східна: романи, повісті, есеї. Львів: ЛА “Піраміда”, 2021. 300 с.

Галина Пагутяк. Магнат. Скам’янілий корабель: Книга історична: романи, есе. Львів: ЛА “Піраміда”, 2021. 300 с.

Василь ГАБОР,

автор видавничого проєкту “Приватна колекція”

знайшла принаймні одного із трьох священників-грішників, які з’являються вночі на цвинтарі коло горішньої церкви. А за останніх відвідин дізналася від родички, що Пан в чорному не прикутий до трьох груш і лоз на Границі, а вільно розгулює собі по селу. Тішуся за нього. Отож, біля горішньої церкви був млин на ріці, і мельником був хтось із Чабанів. Якось у жнива він бачив сусідку, яка верталася з поля, а поруч як тінь йшов Пан в чорному костюмі з блискучими гудзиками. Щоб уникнути зустрічі з паном (будь-яким, з пекла чи з реального світу), мельник хутко відійшов убік. І добре зробив, бо потім довелося б виганяти і з нього, і з жінки злого духа. Наступного дня сусідка поцікавилася, що він від неї сховався, чи не гнівається часом. “Боже збав, — відказав мельник. — Ти йшла з паном, не хтів вам заважати”. “Яким паном? — здивувалась жінка. — Та ж я йшла сама з поля корову доїти”. — “Не бійся, я твоєму Михайлу ніч не скажу. Того пана я добре видів, як зара виджу тебе. В чорному костюмі з блискучими гудзиками”. І тут він побілів на виду, бо зрозумів, кого насправді бачив. Але позаяк минув день, то шкоди йому не було, бо наступного дня можна спокійно розповідати про стрічі з мерцями чи духами. А так можна вмерти до трьох днів. Боронь Боже, заговорити до них — тоді в людини починається епілептичний напад.

10 книг — 10 історій: історія третя “Жорстокість існування”

Книга третя, есеїстична: “Жорстокість існування”. Постскрипtum.

Есей був написаний дуже давно. Він не влізав у жоден формат укрусчліту, зрештою, я й не пропонувала нікому, бо це не роман, а шокуючий опис реальності. Зараз ми добре відчуваємо все це каміння, що сиплеться на нас звідусіль, і наче відкриваємо для себе обшири болю і страждань. Ті, хто казав, що у нас не бу-

де ні війни, ні біженців, тепер пізнали всі жахиття екзилу. Зло розтеклося незримною плямою по білих пальтах і камуфляжі. Колаборантство, мародерство, зрада, кривосуддя — від нього нікуди не втечеш. Тепер і ви це спізнали. Я не ліплю пластир на рану, а подаю антисептик. Не закликаю любити покидьків, а тим більше їх прощати. Я пропоную подивитися на все це збоку, зліва, де серце. Я писала цю річ одного голодного літа, самотня і зневажена, ділячись жменькою сиру з бездомною кицькою, яка понесла тут же її в підвал кошеняткам. Лише творчість втримувала мене від розпачу й зневіри у себе. Це був єдиний мій порятунк. Тому я не можу ставитись до цього процесу бездумно і заробляти халтурою. В голові у мене стукав молоточок: так є, але так не повинно бути. Коли я верталася замерзла з роботи, бачила на снігу мертвого пса і думала: тепер він не страждає, тепер йому добре. Я хотіла бути на його місці. А своє позитивне мислення можете сховати самі знаєте де, доки хоч одне Боже сотворіння страждає. Не позитивне мислення змінює світ, а критичне. Здоровий глузд, одне слово.

10 книг — 10 історій: історія четверта (не за хронологією) “Слуга з Добромилля. Зачаровані музиканти”

Книга містична. Коли мені тривожно на серці, коли я стаю безпорадною перед багатолітним злом, то пригадую собі Слугу з Добромилля, якого упізнала

лише раз, коли їхала в автобусі зі Львова, хоча, думаю, він являвся не один раз. То був дуже тяжкий період мого життя, може, тому він дав себе упізнати. Був ще один раз, коли ми презентували з Габором цей роман в самому Добромилі й прийшло мало людей, бо хтось пустив чутку, що я написала безбожну книгу. Хоча чернець з добромилського монастиря прийшов мене підтримати, але я пережила сильне розчарування в людях. Не знала, що сказати. Була сильна спека, аж раптом в ясному небі загримів грім — і пролилася розкішна злива. То був знак. Я посміхнулася і сказала: — То Слуга з Добромилля прийшов. Він — тут.

І так отримала сатисфакцію навечно. Ніхто тепер не зможе мене затягти у пекло зневіри.

А “Зачаровані музиканти...” Реальне видіння мого діда Григорія Басараба — Дике весілля — знайшло підтвердження, і то не одне. Тоді, перед Другою світовою війною, люди в нашому селі бачили світло і чули музику в небі. А недавно в Дмитра Кешелі я прочитала теж такий випадок. Що це мало означати: попередження про страшну небезпеку чи духи нашого краю покидають нас? Я й досі не знаю. З одного боку я б і хотіла стати свідком такого дива, а з іншого — це дуже недобрый знак.

Р. Б. від редакції: Хто бажає замовити книги Галини Пагутяк, пишіть у Фейсбуці видавцеві Василю Габору в приватних повідомленнях.

З висоти лету білої пташки

Світлана АНТОНИШИН

Замовляння до останнього листка

Не відлітай. Не відлітай. Не відлітай.
Ти вже останній у Тополі-Долі.
Самотнє небо вирієм не край.
Хоч вітер вперто зваблює на волю.
Весна іще далека, наче рай.
... А ти тремтиш на волосині болю...

Не відлітай. Не відлітай. Не відлітай.
Найперші вже накрили землю кров'ю.
Благаю: ти тримайся, ти — тривай.
Тополю-Долю зіркою ословлю,
Тебе і землю в Господа відмолю:
Нехай благословить спасенний май.
Листочку мій, лелечо-золотий,
Не залишай тополю без надії.
Вона ж нікого втримати не вміє.
Тож безконечні вирії прости.
Останні сили в жилки заховай.
Не відлітай... Не відлітай... Не відлітай...

Осінь “до-мажор”

Знов осінь золотить усі сліди,
І навіть ті, які ведуть до прірви.
Листок питає пташку: “Ти куди?”
Вона мовчить, бо хто такий повірить.

На півкрила обтято небеса.
На всю війну убито віщі зорі.
І німо вечір в горлі догаса.
А той листок говорить і говорить...
То шелестить на вітровій струні,
То під дощем усміхнено танцює.
Він вірить брунці, пташці і весні.
Все інше добра осінь замалює.

“І буде так!” Чи буде? Хто те зна...
Еклезіаст бунтує, ловить вітер,
Ну, тобто мудрість. Хочеться вина,
А не вини за безголов'я світу.
...Знов осінь золотить усі сліди...

(Вирій/ На білому камені/ Антонишин С. В. — Чернігів:
ПАТ “ПВК “Десна”, 2020, 56 с.)

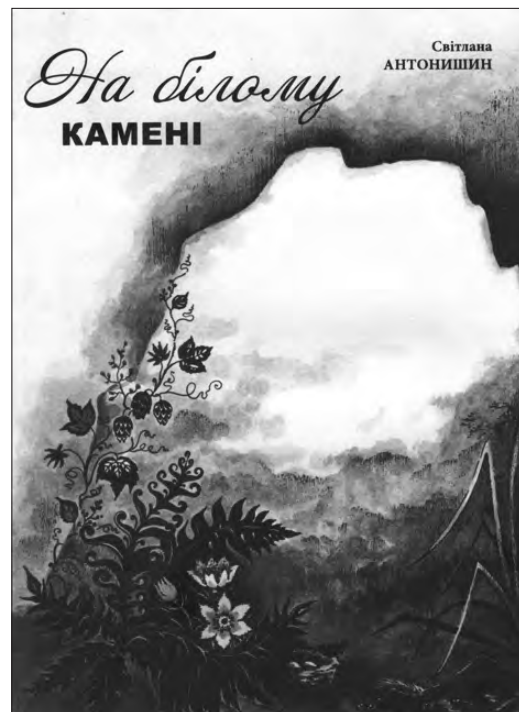
Коли у серці збережено любов, коли йому є заради чого битися – народжуються вірші, які завжди як молитва, як самопожертва заради оборони і порятунку найціннішого, що дарує людині доля. А це може бути і життя найближчих, а чи може й зовсім незнайомих, але дорогих до щему сердечного людей, — а може й невловима павутинка, що прилетіла з останнім лагідним вітерцем осені...

“Благаю: ти тримайся, ти – тривай...” Вірші Світлани Антонишин, такі палкі і беззахисні, у гармонії ритмів і рим наче підсилюються вловленою з неба над Україною мольбою: “Не відлітай...” раптом, наче за останню соломину на цьому злеті, хапаючись за давню бабусину пісню.

У переплетінні мотивів, що стали складовою української крові та мук, що не дають засинати після щоденних новин, на зламі осінньої мудрості та вічної, як весна, сердечної юності народжені вірші Світлани Антонишин. Писані, наче на стрімкому леті, наче з глибини усіх маминих сліз, аби Бог беріг дітей і дарував їм щасливе життя – і з розуміння гіркого, що так, мабуть, не буде...

Поетеса, авторка восьми поетичних збірок і двох прозових книг, народжена у с. Верхнє Дуванне на Луганщині, нині живе і працює у м. Броди на Львівщині. Лауреат Всеукраїнської літературної премії “Благовіст”, премії ім. Лесі Українки, премії ім. Катерини Мандрик-Куйбіди

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Ой, летіли горді гуси, ой, леті...

Листопадом в запізнілу заметіль.
Знали правду, що була безжально-злою,
Бо не кожен з них повернеться весною. ...
Сірі крила. Білі душі. Сивий день.
Відлітають, а Земля — анітелінь.
Натомилася, бо осінь. Бо дорога —
Простелилася від горбиків до Бога.
Стільки втрат, що вже змирилася печаль,
Скам'яніла, мов погашена свіча.
А на камені на тому хтось голосить:
“Впало пір'я із небес в червоні роси!..”
“Ой, летіли горді гуси, ой, леті...”
Листопадом у криваву заметіль...

Вічне озеро

“Па- па-па-па па-па-па-па”...
Летить сліпма фатальна криця.
Танцює молоде зело.
І заслоняє світ крилом
Жертовна птиця.

Бо світ знов на пуанти звівсь,
А хтось беззахисно моливсь
У небі, де немає крові.
Мої лебідоньки, простіть!
Упало пір'я з верховіть —
Тепер вас троє...

Світ акцентно посміхався:

“Мо-льо-дці!”
Їх чекали, ображалися, вже й вирости
І тепер самі лаштуються в політ:
Неколисані, фатальні діти вирію,
Кулики з давно покинутих боліт.
Там зустрінуться: чужі із ще чужішими.
Все минуло... Все минає... Все мине.
Лиш з-за обрію дорогами горішніми
Тінь крила над стерпним світом промайне...
...Летіла біла пташка...

Неканонічний пейзаж

Лелеки із іконними обличчями
Стернею, наче скошеним життям,
Бредуть, ніким у полі не помічені:
Там тільки вітер, небо і дитя,
Що, притулившись до крилечка ангела,
Налякано вивчає дивний світ.
Така у нього невесела “алгебра”:
Лелеки є, та нікуди летіть.

А той художник сам іще не відає,
Яку живу картину написав.
Вночі творив, тепер самотньо снідає.
Його чекають Яків та Ісав.
Ні, не Біблійні, а сусіди з вулиці —
Такі портрети будуть — суперстиль.
Живі лелеки безпритульно туляться
Йому до золотої самоти.

Сакральні птиці з ликами іконними:
Неканонічні, віщі, білий-біль,
Увінчані незримими коронами
З немертної палітри смертних піль.

Над вічним озером — туман,
Що забирає серце в бран,
Хоч день, мов білосніжна пачка:
Такий прозорий і легкий,
З граційним вигином руки —
Аж тиші лячно.

Бо десь вона уже летить,
Та криця, що спинає мить.
І завмирає дивна зала.
Аж раптом оплески: “Па-па.
Чень пронесе: вона ж сліпа”
Крила замало...

Летіла біла пташка

Летіла дуже важко,
Бо стерлося крилечко
І не прийма гніздечко.
... Перелітні, недолітані, відлітані,
Сиві-сиві — аж морозом по щоці.
Дарували вічні руки всьому світові.

Прем'єр-міністру України Д. А. Шмигалю

Шановний пане прем'єре!

Звернувшись до Вас змусила загроза знищення скверу імені Валерія Чкалова в історичному центрі столиці (кияни його давно прозвали “письменницьким”), який громада боронить від ненаситних забудовників уже багато років.

Протистояння почалося ще в 2016 році, коли жменька місцевих мешканців повалила паркан будмайданчика, що несподівано виріс практично на території скверу.

Лише розголос, рішучий спротив та налаштованість громадян стояти до останнього на захисті своєї крихітної зеленої зони відпочинку — єдиної, що залишилася на багато довколишніх кварталів, завадили протягом усіх цих років звести тут новомодну нині “капсульну” висотку.

Будівництво, яке загрожує скверу повним знищенням, пов'язують із депутатом Київради від партії “Батьківщина” Денисом Москалем.

У 2015 році його обрано на 92-му окрузі в Святошинському районі. Згідно з декларацією, лише за рік свого депутатства він став одним із найбільших землевласників у Київській міській раді, а також депутатом із найбільшою площею задекларованої нерухомості.

Саме цього депутата — члена постійної комісії Київради з питань екологічної політики — ЗМІ та ГО пов'язують із рядом скандальних забудов, проти яких борються кияни. Допустити цього категорично не можна.

І не лише тому, що сквер ім. Чкалова — епіцентр літературно-культурного життя України протягом багатьох десятиліть. Адже довкола розташовані так звані “письменницькі” будинки, серед яких відомий усій країні РОЛІТ, де мешкали В. Сосюра, П. Тичина, М. Стельмах, О. Гончар, А. Малишко, М. Рильський, М. Бажан, Ю. Збанацький, відомий в усьому світі правозахисник, дисидент, Герой України М. Руденко. Словом, цвіт українського красного письменства. В будинку, що виходить вікнами у сквер, проживає знаменита Ліна Костенко — совість нації. Тому ці лавочки, ці старезні дерева, які — поки що! — ростуть у сквері, пам'ятають класиків, бо під їхніми розлогими кронами у прямому сенсі творилася українська література.

Сквер необхідно зберегти не лише тому, що в 2025 році він святкуватиме своє століття. Офіційно сучасний Чкаловський сквер існує з 1925 року, коли його було прикрашено фонтаном Термена, яких по всьому місту сьогодні лишилося всього три. Хоча насправ-

ді сквер з'явився набагато раніше — його було запроєктовано як єдиний ансамбль разом із Київськими вищими жіночими курсами, збудованими поряд наприкінці XIX століття. Дослідники київської історії стверджують: у сквері не росло навіть двох однакових дерев. Вважаємо, доцільно було би в рамках відзначення ювілею одного з найстаріших скверів столиці подумати про створення тут потужного культурно-мистецького простору, а сквер перейменувати на “Письменницький”.

Та передусім сквер необхідно вберегти від знищення, бо, наголосимо ще раз, — це чи не єдиний зелений клаптик посеред кам'яних джунглів, на які (за сприяння нинішнього мера й забудовників на кшталт Дениса Москаля) перетворився сьогодні історичний центр Києва. Такі одіозні особи своїм незаконним будівництвом (те, що вже велося й має ось-ось відновитися на місці Чкаловського скверу, порушує всі державні містобудівні норми — тільки сухий перелік порушень зайняв би окрему сто-

рінку) перетворюють столицю європейської держави на маргінальне, провінційне, безперспективне, нецікаве ані для інвесторів, ані для туристів захолустя.

Ми не можемо й не хочемо допустити цього. Бо, на відміну від Дениса Москаля, любимо Київ і будемо боротися за нього.

Іван Дзюба, літературознавець, дисидент радянських часів, Герой України, академік НАН України

Дмитро Павличко, поет, Герой України

Ада Роговцева, акторка театру та кіно, народна артистка УРСР, народна артистка СРСР, Герой України

Євген Станкович, композитор, народний артист УРСР, Герой України

Микола Жулинський, літературознавець, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України, академік НАН України

Олександра Коваль, організаторка Національного книжкового “Форуму видавців у Львові”, директорка Українського інституту книги

Іван Малкович, поет, директор видавництва “А-ба-ба-га-ла-ма-га”, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Богдан Бенюк, актор театру і кіно, народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Богдан Горинь, політичний та громадський діяч, дисидент радянських часів

Юрій Шербак, письменник, дипломат, професор, лауреат Літературної премії ім. Юрія Яновського

Марина Зерова, доктор біологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, племінниця Миколи Зерова

Марія Матіос, письменниця, політична діячка, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка

Сергій Тримбач, кінокритик, кіносценарист, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Олександра Довженка, заступник голови Національної спілки кінематографістів України

Роман Балаян, кінорежисер, сценарист, лауреат Державної премії СРСР, народний артист України, дійсний член Національної академії мистецтв України

Максим Тимошенко, ректор Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, доктор філософії, професор, заслужений діяч мистецтв України

Павло Мовчан, поет, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Любов Голота, поетеса, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка

Володимир Яворівський, письменник, громадсько-політичний діяч, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, член Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України

Василь Шкляр, письменник, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Юлія Литвинець, генеральна директорка Національного художнього музею України

Марія Левитська, головна художниця Національної опери України, народний художник України

Неля Куковальська, генеральна директорка Національного заповідника “Софія Київська”, заслужений працівник культури України

Матвій Вайсберг, художник

Михайло Слабошпицький, письменник, видавець, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Олена Олійник, віце-президентка Національної спілки архітекторів України

Валентина Гончар, дружи-

на письменника, Героя України Олеса Гончара

Раїса Руденко, дружина письменника, Героя України Миколи Руденка

Наталія Сумська, акторка театру і кіно, народна артистка України, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка

Анатолій Хостіков, актор театру і кіно, імпресаріо, народний артист УРСР, повний кавалер ордена “За заслуги”

Тамара Яценко, акторка, народна артистка України

Катерина Степанкова, акторка, режисерка, заслужена діячка мистецтв України

Ольга Сумська, акторка театру і кіно, народна артистка України, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка

Лариса Кадочникова, акторка театру і кіно, народна артистка України

Галина Яблонська, акторка, громадська діячка, народна артистка Української РСР

Лариса Кадирова, акторка театру і кіно, народна артистка Української РСР

Галина Данилова, акторка, заслужена артистка України

Петро Кононенко, учений-українознавець, доктор філологічних наук, професор

Жанна Боднарчук, співачка, народна артистка України

Роман Безсмертний, політик, дипломат

Микола Томенко, політик, громадський діяч

Євген Рибчинський, політик, поет

Тарас Федюк, поет, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Марина Гримич, письменниця, доктор історичних наук

Ігор Остап, політик та дипломат, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Лівані

Наталія Грабченко, теле- і радіоведуча, театрознавиця

Олександр Положинський, музикант, лауреат премії імені Василя Стуса

Леся Воронина, письменниця, перекладачка, журналістка

Микола Луків, поет, заслужений діяч мистецтв України

Сидір Кіраль, доктор філологічних наук, професор, голова журі Всеукраїнського конкурсу малої прози ім. Івана Чендея

Тарас Кононенко, доктор філософських наук, завідувач кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Юрій Лисенко (Юрко Позаяк), поет, перекладач

Павло Вольвач, письменник

Євгенія Кононенко, письменниця

Сергій Сингаївський, письменник, перекладач

Анетта Антоненко, видавець

Володимир Самойленко, видавець

Володимир Базилевський, поет, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Петро Засенко, поет, перекладач, лауреат премії імені Андрія Малишка

Раїса Талалай, поетеса

Олена Дзюба-Погребняк, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри слов'янської філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Олександра Яворівська, журналістка, письменниця

Світлана Орліченко, акторка, заслужена артистка України

Віталій Борисюк, актор театру і кіно, заслужений артист України

Віктор Марушенко, фотограф, засновник Школи фотографії Віктора Марушенка

Олексій Складенко, хореограф

Роман Бочкала, журналіст, голова ГО “Стоп корупції”

Галина Планида, журналістка

Мирон Гордійчук, кандидат історичних наук, завідувач Літературно-меморіального будинку-музею Т. Г. Шевченка.

Ірина Славінська, журналістка, продюсерка радіо “Культура” у складі Національної суспільної телерадіокомпанії України.

Людмила Ляхевич, ведуча на “UA: Радіо Культура”

Андрій Кокотюха, письменник

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян Друзі!

Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі — ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об'єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Кравець Тетяна Фаустівна — 300 грн.
2. Татарин Віра Іванівна — 200 грн.
3. Дробенко Валентин Сергійович — 1000 грн.
4. Халецька Любов Сергіївна — 200 грн.
5. Об'єднання Галицького р-ну м. Львова ВУТ “Просвіта” ч/з Павлюк М. А. — 2300 грн.
6. Передерій Олексій Олексійович — 500 грн.

— **Які емоції у Вас викликала новина, що наразі Ви отримали звання народного артиста України?**

— Вже не чекав, що колись буду народним, оскільки доволі давно отримав звання заслуженого артиста (25 років тому). Два роки тому на звання народного артиста України мене подавало ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, але тоді не склалося. А нині це сталося поза моєю участю і волею. Цього разу подало Міністерство культури України. Це був приємний сюрприз. Хочу подякувати тим людям, які працюють в міністерстві, думаю, що це саме вони згадали про мене.

Сьогодні я вже не сприймаю це звання ні як нагороду в чистому вигляді, ні як підведення ризику під тим, що я вже зробив і, звісно, це не фінал мого шляху, не привід спочивати на лаврах. Але тепер у мене більше мотивації, більше можливостей. Це мій соціальний інструмент для ефективної дії на ниві мистецьких проєктів. Це більші можливості щодо співпраці з владою, керівниками філармоній, концертних залів, зі ЗМІ. Адже більшість керівників насамперед звертають увагу на регалії, що стоять перед прізвищем.

Крім цього це сприяє моїй педагогічній роботі. Я вже можу працювати на посаді професора, а це певна економія часу. Адже професор має в університеті менше навантаження, отже, витрачає менше часу на педагогічну роботу. А час для творчої людини значно дорожчий за гроші. Зеконюмені години можу віддати творчості.

Ще один аспект — мотивація. Сприймаю Україну не через конкретну владу, а як мою рідну країну. Вона мене помітила на певному етапі моєї діяльності (граю на скрипці понад 60 років). Той факт, що я отримав суспільне і офіційне визнання, дає мені внутрішню енергію, яку я можу у майбутньому більш ефективно використати для реалізації своїх творчих ідей.

Пишаюся, що отримав це звання як українець. Воно гармонійно підсилює те, заради чого я виходжу на сцену. Народний артист України означає “артист українського народу”. І я радію, що йому служу. Не можу його соромитися, а отже — не можу соромитися і свого звання. Насправді, це вище, ніж просто професійна відзнака. Справжній митець по-суті служить Богові і своїй нації.

— **А чи потрібні взагалі звання заслужених і народних артистів у незалежній Україні?**

— Інститут заслужених і народних артистів започаткували в Радянському Союзі. Це був механізм просування потрібних людей у потрібному напрямку, інститут регулювання соціальної поведінки митців. Це була система заохочення, аби артисти були лояльними до влади. В СРСР ця система доволі ефективно працювала.

Якщо ми вже стали частиною вільного світу, чи, принаймні, хочемо нею стати, то мали б відмовитися від спадщини, яка є механізмом м'якого керування артистами, роблячи їх маріонетками режиму. Але якщо подивимося на інші країни, то побачимо, що й там існує багато специфічних форм заохочення артистів — різних державних, громадських та професійних звань, титулів, нагород...

Перша така форма — гроші. Вона залежить від сили бренду, наскільки цей артист успішний, наскільки відомим є його ім'я. Це збільшує кількість владців і слухачів, які ходять на його концерти, купують його записи. Це суто комерційна і ринкова складова. Вона ефективна для тих артистів, які працюють у комерційній, масовій культурі. Це — шоу-бізнес. Артист і його команда вкладають гроші у мас-медіа, в інші форми популяризації й просування бренду. Теж саме діється і в будь-якому бізнесі.

Культура, в основі якої лежать гроші, належить до так званої “культури споживання”. Є ще інші види культури. Один з них — “культура ідентичності”, яка відзначає культурну неповторність певного етносу, унікальність його мистецтва, звичаїв, цінностей, мови. Ця “культура ідентичності” також може бути комерційною, але це стається лише тоді, коли вона переходить в розряд шоу-бізнесу, стає комерційним сурогатом з використанням етнографічних ресурсів.

Держави, особливо в період постколониального розвитку, повинні розуміти, що ця “культура ідентичності” не повинна бути комерційною. Візьмемо для прикладу Чехословаччину початку минулого століття. Тоді Прага на 100 відсотків говорила німецькою мовою, повсюдно панувала німецька культура. Але там була проведена фантастична робота. І сьогодні вже ніхто не сумнівається, що чехи і словаки є самобутніми народами. Адже був зроблений акцент на розвиток і пропаганду своєї національної культури та мови.

“Культура ідентичності” має особливе значення. І особливо на старті її поширення це аж ніяк не комерційна культура. Це те місце — куди треба інвестувати заради майбутнього.

Третій тип — “культура розвитку”, що сприяє розвитку кожної певної особистості і суспільства загалом. Вона ніяким чином не може бути комерційною. Це предмет державної культурної політики. Чому це потрібно? Бо економіка сама себе не розвиває. Її розвиває людина. Отже,

малий і середній бізнес і міг би зробити більше для культури, але часто його найголовнішим завданням є банальне виживання.

Відомо, що найбагатші люди світу почали вкладати у меценатство і благодійництво половину своїх статків. Нашим олігархам таке навіть не снилося. Адже вони стали такими у першому поколінні, і їм, безумовно, важко сприймати такі абстрактні цінності, як благородство, патріотизм, людяність, жертвність.

Сумно дивитися, що сьогодні звання заслужених і народних у першу чергу присуджуються зіркам шоу-бізнесу. Аморально давати таку підтримку проєктам і людям, які досягли свого успіху переважно за рахунок різноманітних оборудок з тими, хто є платоспроможними. Тому, було б справедливим зробити реформу, яка б відокремила “культуру розвитку” та “культуру ідентичності” від “культури споживання”.

У світі країни мають різні системи нагород і визнання, які сприяють консоліда-

Кирило СТЕЦЕНКО: «Справжній митець служить Богові і своїй нації»

економіка не може бути успішною, якщо залежить від відсталих та обмежених людей, якщо у суспільстві переважають матеріалістичні, споживацькі та егоїстичні ідеали.

Всі правителі сучасної України є мимовільними спадкоємцями імперської й тоталітарної систем. Кремлівські комуністи розуміли значення ідеології й духовних цінностей. Але у своїх колоніях, однією з яких була Україна, культивували переважно матеріальні цінності, а справжніх та зрозумілих людям духовних пріоритетів не повинно було бути. Матеріальні ідеали залишилися у свідомості українців і в постколониальний період. На жаль, керівники України ніколи в пріоритет не ставили культуру. І це головна стратегічна помилка, тому що “культура розвитку” спрямована на те, щоб кожен громадянин міг бути ефективним у всіх сферах, за які він береться. Нездаремно західні аналітики закидають Україні, що у нас дуже низька продуктивність праці, що, мовляв, не можна підняти українську економіку і отримувати високі зарплатні з таким коефіцієнтом продуктивності праці, який у нас є. Правда, не все залежить від ефективного працівника, а ще має бути й ефективне управління.

Та повернімося до культури. Підсумовую свої думки. Отже, в “культурі споживання”, в основі якої лежать гроші, звання не потрібні. Адже тут саме комерційний зиск є головним стимулом для творчості. А ось в “культурі розвитку”, завданням якої є сприяння розвитку кожного окремого індивіда і розвитку суспільства, вони справді важливі. Завдання держави полягає в тому, щоб сприяти як “культурі розвитку”, так і “культурі ідентичності”. В цьому ж напрямі українській державі повинні допомагати соціально відповідальні олігархи (ви бачили таких?), великий та середній бізнес, а також громадські організації.

На жаль, треба визнати, що український бізнес не завжди є самодостатнім і самостійним. А держава досить часто є для нього потенційним рекетиром. Можливо,

ції суспільства, заохочують артистів і стверджують національні ідеали кожної окремо взятої держави. Гадаю, що в нас не можна огульно відмінити усі звання та форми соціального заохочення творчості.

Сам по собі інститут почесних звань — це важливий спосіб співпраці творчих людей, влади, громадського сектора та професійного середовища. Наше суспільство ще не досить структуроване, тому й не розрізняють видів культур. Найбільш розвиненими у XXI столітті стануть ті країни, де стимулюють саме культуру та креативні індустрії. А економічно найуспішнішими будуть держави, де найбільш оплачуваними і заохочуваними державою є люди, які здатні творити нову якість майбутнього, тобто — представники креативного класу.

— **Розкажіть, будь ласка, про свої творчі плани.**

— З радістю запрошую всіх 14 грудня до Колонної зали імені Миколи Лисенка в Національній філармонії України, де гратиму програму: “Чайковський і Бетховен — велике протистояння”. Концерт присвячую збігові ювілеїв цих великих світових геніїв. Як і в попередні роки, у творчості кожного виконаного мною композитора я намагаюся виявляти й показувати глядачам українські музичні джерела та впливи. Так буде і цього разу.

Ви почуєте восьму скрипкову сонату Бетховена. Третя її частина є нічим іншим, як українським козачком. Одним з меценатів Бетховена був представником великого козацького роду Розумовських, який виконував обов'язки посла Російської імперії у Відні. Він, між іншим, постачав Бетховену нотний матеріал з українським

мелосом, а саме — українські народні мелодії. Наприклад, відомо, що композитор здійснив для струнного квартету обробку пісні “Іхав козак за Дунай”, яка була дуже популярною в Європі у XVIII — XIX століттях.

Другий відділ — Чайковський. Мало не кожен твір цього композитора виростає з української музики. Зокрема, “Роздум” та “Меланхолійна серенада” написані не без впливу українських народних дум. “Вальс скерцо” і “Скерцо” — це ще дві п'єси, де відчувається впливом інших жанрів української музики. Отримую подвійне задоволення, адже граю геніальний твір і знаю, що в його корені використана українська народна музика. Чайковський про це спеціально ніколи не розповідав. Але кожен, хто знає український фольклор і має досвід музичного аналізу, може це легко почути.

У 2012 році я запланував тематичні серії концертів на десятки років вперед. Це такі серії, як “Галерея скрипкових геніїв”, “Ексклюзиви”, “Скрипкове дерево роду”, “Чотири стихії скрипки”, “Репатріація українських імен” та інші.

На 2021 рік запланована прем'єра програми “Франціє, грай і танцюй!”. Це буде третій концерт із циклу “Галерея скрипкових геніїв”. У 2022-му думаю завершити мою композиторську працю над мульти-стилістичними обробками скрипкових сонат Баха. Збираюся презентувати проєкт “Drum & Bach” не лише в Україні, а й у Франції, Данії, Німеччині, Австрії, Швейцарії, США. Це надзвичайно цікавий проєкт, аналогів якому немає у світі. Моїми партнерами будуть Назар Стець (контрабас), Георгій Матвіїв (бандура). Ведуться перемовини із Сергієм Хмельовим (ударні) та закордонними колегами.

Зізнаюся, робити такі мульти-стилістичні обробки значно складніше ніж придумати власний твір. Це значить — творити спільно з Бахом. Необхідно виконати свою частину роботи, яка б відповідала задумові Бахові і, водночас, яка б відображала жанрову палітру сучасного музичного світу, де можливі найдивовижніші сполучення, наприклад: бугі-вугі і fuga, сіціліана і вальс, адажіо та українська дума...

— **Як на Вас вплинула епідемія “Covid-19”?**

— Музиканти та артисти є представниками найбільш постраждалих професій. Якби ми були тільки музикантами чи артистами, то мусили б змінити професію або стати жебраками. Звичайно, можна давати концерти в Інтернеті, але це не замінить живого спілкування з людьми. Хоча, звісно, це хороший спосіб для популяризації, інформування, знайомства.

Нарікати немає на кого. Без нас можуть обійтися. Нам можуть заборонити спілкуватися з аудиторією. І не скажу, що це несправедливо. Адже здоров'я людей — найдорожча цінність.

Сьогодні, поки тепло, концерти можуть відбуватися просто неба. А з жовтня їх доведеться проводити у закритих приміщеннях, які дозволено заповнювати лише на третину. У Національній філармонії це 200 місць з 600. Економічно з такого концерту майже ніякої користі. Але я гратиму такі концерти, бо це підтримка прямих зв'язків зі своїми прихильниками.

З іншого боку, сприймаю епідемію з великою вдячністю. Для письменників, композиторів, художників, всіх, хто творить індивідуально, сидячи вдома, це прекрасна можливість дуже багато встигнути. Як композитору, мені вдалося створити за цей час кілька творів, які представленими в наступні роки. Активне соціальне і творче життя музиканта і виконавця, дуже сильно відволікає від композиторської творчості. Та й сам характер праці композитора подібний до способу життя ченця або схимника. Його ніхто не знає і не бачить. Covid примушує багатьох людей до такої форми праці. Переконалися, коли закінчиться пандемія, ми побачимо велику кількість шедеврів, створених художниками, письменниками, композиторами та представниками інших творчих професій. Отже, у цій біді є й позитивні сторони, які дуже гармонійно лягають на характер креативної доби.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Наталія ГУМНИЦЬКА,
Львів

Ахілесова п'ята українців – розбрат, егоцентризм, самопоборювання

Історія українського багатівкового державотворення рясніє як безліччю героїчних переможних подій, так і низкою ганебних поразок, спричинених дуже часто відсутністю єдності через вузькі егоїстичні інтереси на противагу державним, дріб'язкову заздрість, акцентування на ідеологічних відмінностях, а не на стратегічних цінностях. Саме ці суб'єктивні риси нашого політичного й інтелектуального сегменту загалом стали основним фундаментальним гальмом на шляху до незалежності та соборності України. За дужками залишаємо зовнішній фактор, який притаманний усім без винятку націям, які виборюють право жити у відповідності до своїх національних цінностей та традицій.

Незважаючи на пророчі заклики стовпів українського народу, зокрема Тараса Шевченка, Івана Франка, Андрея Шептицького, Йосифа Сліпого, Михайла Грушевського до єдності, до подолання розбрату між собою, наші провідники продовжують з неймовірною послідовністю й енергією нищити і поборювати одне одного, а вороги користаються і підкидають ще різного провокаційного хмизу в полум'я розбрату, отримуючи переможні дивіденти. У цій емоційній гарячці, яка виключає логічне й раціональне мислення, здатне бачити стратегічну державну перспективу, наш політичний істеблішмент штовхає народ на вибір добре за-

маскованих ворогів української нації. Саме цей вузькоєгоїстичний та вузькопартійний спосіб розбудови й утвердження Української незалежної соборної держави прирікає на поразку, про що яскраво засвідчує уже майже 30-літня новітня історія України. Особливо очевидними ці стратегічні помилки стають під час виборчих кампаній. Бо знову з методичною тупою впертістю ми стаємо на ті ж граблі! На жаль, у наших політиків дуже коротка пам'ять на причини поразки і майже алергія на аналітичні висновки. Тому народ голосує за хитрих популістів, тому обирає “януковичів” та “зеленських”, за принципом “На зло бабці відкушу собі вухо”. Сьогод-

нішня виборча кампанія до місцевих органів самоврядування демонструє, на превеликий жаль, на самих початках те ж короткозоре ортодоксальне самознищення на догоду антиукраїнським силам – байдуже, свідомо чи несвідомо! Маємо наразі зійти з вузької ортодоксальної стежки розбрату на широкую дорогу взаєморозуміння, взаємопідтримки, взаємодання усіх проукраїнських державницьких сил, які здатні побудувати вільну Україну, про яку мріяв наш Великий Пророк-Державник Тарас Шевченко і про яку мріє кожен нормальний українець сьогодні. Не прогавмо цю мрію для наших дітей і правнуків! Україна понад усе!

Чотири роки без просвітянина Богдана Головина

Валентина СЕМЕНЯК

...Пригадую, як чотири роки тому, під час святкування 90-річчя відомого громадського діяча, директор Тернопільського обласного краєзнавчого музею, Степан Костюк сказав: “Якби зібрати всіх учнів цього вчителя і вони взяли б за руки, то це був би ланцюг доброти і широкосердечності, який простягнувся б аж ген... до Перемишля”.

6 вересня минуло 94 роки з дня народження світлої пам'яті Богдана Головина — українського педагога, історика, просвітянина, краєзнавця, публіциста, заслуженого працівника освіти України. З цієї нагоди у світлиці обласної Тернопільської “Просвіти” зібрались його друзі та однокласники, аби вшанувати цього доброго і самовідданого просвітителя. Спогадами ділились Святослав Абрам'юк, голова Тернопільського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, почесний голова Правління ТОО “Просвіта” Петро Шимків, просвітянки Ярослава Павлів, Надія Гута.

Упродовж нелегкого життя, особливо в часи радянщини, пан Богдан ніколи не опускав рук, не впадав у відчай, завжди за будь-яких обставин займав тверду громадянську позицію. А позиція була одна — незрадлива і щира любов до рідної України. Про це свідчать його численні творчі здобутки та напрацювання: понад 450 статей, нарисів, рецензій, довідок про українських письменників, науковців, священників, учасників ОУН та УПА, громадсько-політичних діячів. Видав 8 книжок (чотири з них — як укладач). Загалом опублікував понад тисячу різноманітних матеріалів, а перша замітка була надрукована ще в далекому 1948 році в армійській газеті.

Він був почесним членом Всеукраїнського товариства “Фундація духовного єднання України”, заснував осередок шкільної “Просвіти”, довгий час очолював обласну “Просвіту” ім. Т. Шевченка. Співпраця з альманахом “Богослов'я” у Римі (Італія) слугувала висвітленню підпільної діяльності греко-католицької церкви. До останнього подиху, незважаючи на поважний вік, Богдан Головин продовжував активну громадську діяльність: їздив у районні просвітянські осередки на конференції, семінари. Ділився досвідом роботи, а йому завжди було що сказати. Зі слів Степана Костюка, книги з історії репресованого духовенства, які написав пан Богдан — це творчий подвиг. Світла пам'ять світлому чоловікові.

Найбільший у світі писанці – 20

Оксана ЯСІНСЬКА,
завідувачка Музею писанкового розпису (філії НМНМГП імені Й. Кобринського)

Двадцять років тому, 23 вересня 2000 року, на зламі двох тисячоліть, у рік відзначення 2000-ліття Різдва Христового, в середмісті Коломиї було урочисто відкрито сучасну оригінальну споруду, побудовану спеціально для єдиного у світі Музею писанкового розпису.

Музей, що є філією Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, було відкрито 1987 року в приміщенні церкви Благовіщення — пам'ятки архітектури кінця XVI ст. (1587 р.) Поява музею в той час мала величезне значення для збереження цього давнього виду народного мистецтва й відродження традицій писанкарства. Адже тоді в Україні, за винятком локальних осередків Карпатського краю, писанки вже не писали.

У 1990 р. експозицію музею демонтували, а будівлю церкви передали релігійній громаді. Упродовж кількох років музей містився в непристосованому для нього приміщенні. Тож постала нагальна потреба в новій спеціальній будівлі для музею, про що в своїх зверненнях до урядовців різного рангу наголошувала генеральна директорка Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського Ярослава Ткачук.

Завдяки розумінню й активному сприянню тодішнього голови Івано-Франківської облдержадміністрації Михайла Вишиванюка в Коломиї було споруджено оригінальне приміщення у вигляді найбільшої у світі писанки, висота якої сягає понад 13 метрів. Спроекував будівлю, в основу якої лягла ідея коломийського художника-вітражиста Володимира Блащука, івано-франківський архітектор Ігор Шумин. Концепцію сучасної експозиції

музею розробила Ярослава Ткачук. Проекти інтер'єрів здійснили коломийські митці Василь Андрушко та Мирослав Ясінський, однак за браком коштів їх було втілено тільки частково.

Нове оригінальне приміщення музею постало за рекордний термін — усього за 90 днів. Будівельники і музейники працювали і вдень, і вночі, щоб устигнути до урочистого відкриття нового приміщення Музею писанкового розпису в рамках проведення X Міжнародного гуцульського фестивалю.

Відтоді унікальний музей став справжньою візитівкою міста й області, які стали називати писанковими, набув ще більшої популярності в Україні й за кордоном. Туристів приваблює насамперед оригінальна споруда музею та можливість ознайомитися з розмаїттям самотніх мініатюрних творів. В експозиції представлено близько трьох тисяч унікальних експонатів: писанки, мальованки, драпанки, створені на курячих, гусячих, страусячих і навіть перепелиних яйцях. Також у колекції представлено декоративні яйця, створені й оздоблені різними техніками. Загалом музейна збірка налічує понад 12 тисяч екземплярів з усієї України та понад тридцять країн світу, зок-

рема Канади, США, Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Угорщини, Франції, Данії, Швейцарії, Китаю, Індії, Австралії, Аргентини, Ізраїлю, Туреччини, Індонезії, Пакистану та Єгипту.

З кожним роком зацікавлення мистецтвом писанкового розпису зростає. Щороку мистецьку скарбницю відвідує близько ста тисяч туристів з усієї України та понад сімдесят країн світу. Почесними гостями музею були президенти, міністри, представники дипломатичних кіл і міжнародних організацій, королівських династій європейських країн, відомі діячі, про що засвідчують писанки з їхніми автографами, нанесеними за допомогою писачка та розтопленого бджолиного воску на поверхню шкаралупи. Власне, цю традицію було започатковано під час урочистого відкриття унікальної споруди.

Музей писанкового розпису має чималу географію міжнародної співпраці, дав поштовх для започаткування й проведення в Коломиї щорічного Всеукраїнського фольклорного фестивалю “Писанка”, став мистецьким осередком єднання писанкарів з різних куточків України та світу.

За час існування музею отримав визнання серед мистецтвознавців, науковців, широких мистецьких і громадських кіл, відвідувачів різного віку, соціального статусу, уподобань, а також від багатьох культурно-мистецьких і туристичних інституцій. Зокрема, в 2007 р. Музей писанкового розпису став учасником Всеукраїнської акції “7 чудес України” та отримав спеціальну відзнаку в номінації “Визначна пам'ятка сучасної України”. В 2017 р. найвідоміший у світі сайт про подорожі “TRIPADVISOR” відзначив музей “Сертифікатом про досконалість” (Certificate of Excellence) за високий туристичний рейтинг. Згаданий популярний

сайт оприлюднює статистику від 500 мільйонів інформаційних джерел світового рейтингу спеціалізованих закладів туристичної сфери.

Наприкінці 2018 року елемент “Традиція гуцульської писанки” ввійшов до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, який на розгляд Експертної ради Міністерства культури України було подано Музеєм писанкового розпису та Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, музей також став партнером проекту “Створення віртуального музею нематеріальної культурної спадщини України”.

Однак за час двадцятилітньої діяльності й активної експлуатації будівлі накопичилось і чимало проблем, які потребують нагального вирішення. Торік за кошти музею було розроблено проектно-кошторисну документацію для зовнішнього й внутрішнього капітального ремонту та облаштування навколомузейної території. Депутати Івано-Франківської ОДА під час виїзної сесії, що відбувалась у Коломиї, після відвідин Музею писанкового розпису ухвалили передбачити в бюджеті на 2020 рік кошти для капітального ремонту музею (майже 7 млн. грн.). Проте через світову пандемію їх так і не було виділено. Відрадно, що незважаючи на виклики часу, завдяки сприянню депутата Івано-Франківської обласної ради Богдана Станіславського, розпочато частину капітальних робіт, від яких залежить відновлення насамперед будівлі писанки.

Це тільки початок капітального ремонту. Тож, сподіваємось, що в скорім часі найбільша у світі писанка знову зустрічатиме коломіян і гостей міста оновленою й ошатною.

Едуард ОВЧАРЕНКО

— Наш мистецький колектив, без перебільшення, є унікальним за своїм складом виконавців та художніх колективів — зазначила Тетяна Миколаївна. — Достатньо буде назвати такі відомі імена, як народна артистка України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, Герой України Ольга Басистюк, народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Анатолій Баженов, народний артист України Іван Кучер, ціла плеяда талановитих учнів засновника української органної школи заслуженого діяча мистецтв України, професора Арсенія Миколайовича Котляревського народні артисти України Володимир Кошуба та Ірина Калиновська, заслужені артисти Валерія Балаховська, Максим Сидоренко, Ганна Бубнова, Ірина Харечко. Саме Арсеній Миколайович Котляревський був ініціатором створення Будинку органної та камерної музики. Продовжує справу великого вчителя його учениця — заслужений діяч мистецтв України Галина Булибенко. Також у нас працюють такі відомі художні колективи, як Заслужений ансамбль України Квартет імені Миколи Лисенка; Ансамбль класичної музики імені Бориса Лятошинського, який створив видатний хоровий диригент Віктор Іконник, а зараз його справу продовжує його дружина народна артистка України Валентина Іконник-Захарченко разом з диригентами народним артистом України Ігорем Андрієвським та заслуженим діячем мистецтв України Богданом Плішом; відомі камерні ансамблі: “Київ-брас”; “Київ” та “Равісан”; талановиті солісти заслужені артисти України: Ма-

Чи буде в Києві Будинок музики?

У минулому числі газети ми писали про відкриття 40-го концертного сезону в Національному будинку органної та камерної музики України. Про те, чим сьогодні живе цей колектив розповіла генеральна директорка Будинку, заслужена працівниця культури України Тетяна Стахурська.

рія Ліпінська, Іванна Пліш, Ганна Нужа, Назарій Пилатюк, Андрій Ільків, Ігор Ішак, Олег Мороз і багато інших. На сьогодні творчий склад Національного будинку нараховує 120 артистів.

— **Протягом багатьох років у Вас непрості стосунки з римсько-католицькою громадою?**

— Маю засвідчити, що насправді ніякого протистояння в стосунках між Національним будинком та Римсько-католицькою парафією Св. Миколая немає. Ми завжди з розумінням ставилися до бажань вірян, щоб приміщення костелу було тільки діючим храмом, оскільки він свого часу, ще на початку ХХ ст., був збудований за кошти вірян католицької церкви, які жили в Україні. Свого часу переважно більшість храмів було закрито, ця споруда знаходилась у занедбаному стані, і тільки наприкінці 1978 року Урядом УРСР було ухвалено створення в цьому приміщенні Будинку органної та камерної музики. З 1992 року ситуація змінилася, віряни змогли проводити богослужіння в споруді костелу. І хоч їхнє бажання стати одноосібними користувачами костелу нам зрозуміле, але потрібно виходити з того, що великий мистецький колектив має теж існувати і продовжувати свою важливу творчу діяльність, яка спрямована на духовний розвиток суспільства. Саме тому після довготривалих обговорень і консультацій всі зацікавлені сторони

дійшли до порозуміння і згоди, що єдиним шляхом вирішення цієї проблеми стане побудова нового приміщення для Національного будинку. До речі, це повністю відповідатиме чинному законодавству, а також зазначеному в Указі президента України від 18.08.2020 №329/2020 щодо реалізації проекту “Будинок музики”. І 16 вересня ц. р. Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження щодо побудови до кінця 2023 року “Будинку музики”, який має стати, на нашу думку, окрасою столиці України. До речі, слід зазначити, що за всі роки існування Української держави в місті Києві не було збудовано жодного концертного залу для академічного музичного мис-

тництва, оскільки Національна філармонія України — це колишній будинок Купецького зібрання, а Національний будинок органної та камерної музики України — костел Святого Миколая, який є пам'яткою архітектури національного значення.

— **Чи не існує загроза, що Національний будинок органної та камерної музики України залишиться без приміщення?**

— Це вже неодноразово обговорювали в Міністерстві культури та інформаційної політики України. Ми зустрічалися з міністром та Єпископом Київсько-Житомирської дієцезії, тож, враховуючи, що урядом прийнято рішення про будівництво “Будинку музики”, сподіваємося, що

колектив продовжить діяти на існуючих умовах в споруді костелу до побудови нового концертного комплексу та переміщення до нього.

— **Які маєте плани на сезон?**

— Традиційно готуємо нові концертні програми. Плануємо у лютому 2021 року провести великий концерт, присвячений 40-річчю нашого колективу. Готуємо в рамках щорічного міжнародного фестивалю “КИЇВ МУЗИК ФЕСТ - 2020” провести концерт пам'яті видатного українського композитора Мирослава Скорика, твори якого є в репертуарі практично всіх наших артистів і художніх колективів. Також в цьому концертному сезоні заплановано проведення Одинадцятого міжнародного фестивалю диригентів, на який щороку приїжджають митці з багатьох країн. Нашими виконавцями готуються прем'єрні виконання творів сучасних українських композиторів і перші виконання в нашому залі творів зарубіжних авторів. Думаю, що однією з яскравих подій цього сезону стане ювілейний концерт Ольги Басистюк, і хочу особливо зазначити, що у світовому вокальному мистецтві — це унікальна ситуація, коли співачка, перебуваючи у поважному віці, проводить свої концертні виступи, і її голос звучить майже так, як 30 років тому. Тому я з великою приємністю запрошую всіх шанувальників таланту Ольги Іванівни на її концерт, який має відбутися 26 вересня цього року, а також запрошуємо пошановувачів високого музичного академічного мистецтва на всі наші концерти у новому сезоні..

Марина МАРЧЕНКО

Це перший в Україні музейний проєкт такого масштабу, який за допомогою інноваційних технологій “оживив” картини великої художниці і зробив їх цікавими не тільки для шанувальників її творчості, але і для молодих людей, які тільки починають вивчати історію культури своєї країни. Проєкт здійснюється за підтримки Українського культурного фонду та за участю 8 музеїв України, а також Школи Анімації Pausetoplay.

Монографічне дослідження “БІЛОКУР. BILOKUR” мистецтвознавиці Олеси Авраменко — частина інноваційного музейного проєкту. Це видання, яке було презентовано музеєм в режимі онлайн, містить не тільки маловідомі факти про життєвий шлях та творчість української мисткині, але й включає інтерактивні елементи. Двадцять білокурських творів “оживають” на сторінках книги за допомогою мобільного додатку — доповненої реальності SIMOAR.

Книга містить 86 ілюстрацій картин і 12 малюнків Катерини Білокур, які зберігаються в різних музеях України та приватних колекціях. Крім того, у новому виданні можна побачити рідкісні матеріали — витяг з метричної книги з записом про хрещення Катерини Василівни, одяг художниці, вишитий власноруч, кадри з документального фільму Ольги Самолєвської “Катерина Білокур. Послання” та інші.

“Я відкрила для себе багато цікавого безпосередньо в картинах художниці, а також базувалася на листах Катерини Василів-

Музейний проєкт до 120-річчя Катерини Білокур

Національний музей українського народного декоративного мистецтва презентував культурно-мистецький проєкт “БІЛОКУР”, підготовлений до 120-річчя народної художниці України Катерини Білокур. Його мета — популяризація творчого доробку геніальної українки.

ни, які 30 років свого життя збирав Микола Кагарлицький. Допомогли у роботі і видання виданництва “Родовід”, а також співробітники музею, який здійснює проєкт “БІЛОКУР”, — зазначила авторка.

Олеся Авраменко розповіла, що працювала над книгою дев'ять місяців, а готувалася до цієї роботи все життя.

“1971 року, ще дитиною, мені пощастило разом із батьками відвідати персональну виставку Катерини Білокур в Державному музеї українського образотворчого мистецтва. Відірватися від розглядання полотен не могла довго. Занурилася в них і мандрувала вглиб неосяжного простору. З музею йшла з почуттям розпачу від неможливості залишатися довше. Але згодом отримала несподіваний подарунок — тато приніс додому книжку з малюнками на обкладинці, яка називалася “Катерина Білокур”. Як не дивно, я навіть не питала про художницю, про її життя, здавалося, що і так все знаю...” — ділиться в книзі своїми спогадами мистецтвознавиця.

Проїшли роки — і нині авторка уже власного дослідження про відому художницю констатує: дуже мало відомо про славетну українську мисткиню, особливо про першу частину її життя.

“Так склалася доля Катерини Василівни, що сорок років вона проживала в селі Богданівка, де народилася, майже не виїжджаючи. Про цей відрізок життя ми знаємо тільки з її листів і автобіографії. За це маємо дякувати Миколі Кагарлицькому, якій зібрав епістолярну спадщину художниці і видав її. Про наступні 20 років є більше свідчень: спогади сучасників, які знали, любили її, інформація про участь у виставках, самі роботи”, — акцентує Олеся Авраменко.

Тому і після закінчення роботи залишилися питання, на які дослідниця не змогла знайти відповіді. Зокрема, це стосується картин, які не повернулися після виставки в Парижі 1957 року. Є багато версій з цього приводу, але ніхто не намагався їх розшукати і повернути в Україну. На думку авторки, зниклі твори можуть знаходитися у приватних колекціях. Це і спонукає пані Олесю продовжити свою дослідницьку роботу щодо цієї теми.

Книга “БІЛОКУР. BILOKUR” вийшла тиражем 500 примірників і безкоштовно розповсюджена в усі бібліотеки (дитячі і дорослі) міста Києва, художні му-

зеї України, школи Яготинського району Київської області та інші заклади культури і мистецтва.

Крім того, в ході онлайн-презентації проєкту, до якої долучилось близько 3 тисяч осіб, 8 учасників було визначено переможцями конкурсу на краще запитання про життя і творчість всесвітньо відомої художниці, вони отримали книгу “БІЛОКУР. BILOKUR” з автографом авторки. Володарями монографічного дослідження з анімацією також стали учасники

конкурсу “Приходь до музею, отримай книгу!”

Одна з них — Людмила Корольок, розповіла, що вона родом з Волині і планує поділитися цим виданням зі школою, в якій навчалася. На її думку, дуже важливо, щоб діти мали можливість вивчати життя і творчість Катерини Білокур і використовували для цього цікаві, яскраві матеріали. “Ця книга має бути в кожній школі, як Кобзар Тараса Шевченка”, — вважає пані Людмила.

До слова, завдячуючи проєкту, анімовані картини видатної художниці можна побачити вже сьогодні не тільки в книжці, але й в галереї Катерини Білокур у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва. Також відвідувачі музею можуть дізнатися цікаві подробиці про життя і творчість великої художниці, скориставшись аудіовізуальним гідом.

Проєкт завершиться ювілейною виставкою “Катерина Білокур. Життя в обіймах квітів”, яка відкриється в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва 5 листопада і розповість не тільки про долю української художниці, що підкорила світ, але і про тих особистостей, які зіграли особливу роль в її житті: Оксану Петрусенко, Павла Тичину, Тараса Шевченка, Василя Нагая та багатьох інших.

Валентина КИРИЛОВА

Женев'єв

— Женев'єв! Від місця стоянки нашої баржі до шато Женев'єв лише сім кілометрів виноградниками. Давайте відвідаємо її, не дарма ж ми орендували велосипеди! Благаю! Ну, давайте, — як одержима я йшла в наступ на чоловіка і дітей.

— То давай! Ніхто ж не проти. Цікаво, як вона?..

Женев'єв... Ось так несподівано для себе збагнула, що не лише я протягом п'яти років дієвого українського життя пам'ятала цю жінку із серединного Провансу. Не лише мені вона приходила в думках, коли усім еством я сканувала людську самотність.

...Тоді ми мандрували вчотирьох орендованою автівкою, повертаючись з мовної школи в Монпельє. Віртуальний дороговказ, знаний як GPS, вкотре вів нас периферійними дорогами до чергового місця B&V ночівлі.

Втомлені сонцем, галасливими цвіркунами і розпачливою зміною маршруту невгамовним навігатором, ми безсило зраділи фразі:

“Ваше місце призначення — злива”.

До великого шато у глибині виноградника вела алея старезних платанів. Отруйні своєю оманливою красою олеандри шелестіли, переливалися у світлі багряного сонця.

Женев'єв з'явилася слідом за двома доберманами, які з гавкотом кидалися під колеса автівки.

Гордовита постава, красиве, пропорційне тіло. Довга шия утримує маленьку голівку зі жмутом закрученого на потилиці волосся. Коротке привітання, рвучкі рухи, підкреслено люб'язна вказівка де залишити авто. “Ліж-

ка, рушники, вбиральня. Сніданок о восьмій. Прохання не спізнюватися.”

Вранішні промені сонця освітили кімнату раптово, принаймні, я не була готовою розплющити очі. Дерев'яні ліжка з різьбленими спинками, такі ж різьблені шафа, комод і буфет, старовинні гобелени на стінах, важкі порт'єри не додавали ранкової легкості, швидше віяли задухом і музейним пилом.

Розбуркую чоловіка і дітей, ігнорувати прохання цієї леді не в наших інтересах. Сніданок накрито у садку. Я ловлю себе на думці, що все у цьому обійсті потребує реновації, або хоча б вправної чоловічої руки.

На сервірованому століку — кавник, молочник, чашки, ще теплі круасани накриті серветкою з традиційним мереживом та вишитими квітами лаванди. Принішклі, ми розуміємо, що господині немає, добермани закриті у вольєрі.

Женев'єв припаркувала Peugeot, кинула ключі в кишеню комбінезона і сказала: “Він таки ідіот. Він комуніст і повний ідіот, мер нашого селища! Я шодня з ним сварюся”. Ні, вона не казала це грайливо, кокетуючи. Аби на центральній площі цього середньовічного селища стояла шибениця — жінка вибила б табурет з-під ніг мера.

При денному освітленні я розглядаю Женев'єв в деталях. Її зів'яла з віком краса все ж залишилася красою. Природною, самовпевненою і трохи зухвалою. Густе волосся з незафарбованою сивиною, втомлена роками і гримом шкіра видала мені багато.

— Ви балерина? — випалила я.

— В минулому, — відрізала Женев'єв. — Тепер усе в минулому: сцена, оплески, хоча б якесь

визнання. Залишилася лише відсутня присутність і пристосуванство. Ви колись мали відчуття, що проживаєте не своє життя, Вал'єнтін? — чомусь звернулася вона саме до мене.

— Так, я маю його цієї миті, — чи то правдиво, чи, аби ускочити в настрій Женев'єв, відповіла я.

Вал'єнтін... Мені сподобалася трансформація мого імені.

Невловима зміна промінчиком майнула на красивому обличчі Женев'єв, сйнула зацікавленістю і знову згасла.

— У вас зовсім молоді виноградники, маєте власне вино? — виручила запитанням Мар'яна, вкладаючи свою валізу в багажник автівки.

Женев'єв вмить напружилася, ослабла і майже по-дитячому знялася з плетеної канапи, легким рухом запрошуючи подивитися свою маленьку винарню. Вона ніби злякалася, що ми зараз поїдемо.

— Ви не проти, якщо собаки відчують свободу? Хай ілюзорну, але свободу, — додала тихо, навіщо підкреслюючи підтекст сказаного.

— Адольф! Джозі! Я йду!

Два величезних, лискучих добермани навпереріб кинулися до мене. Досвідчена, я твердіше зачепилася ногами за землю, аби їх неприборкані емоції не збили мене з ніг.

— Вас не лякають мої пси? Чудова порода! Вони ще молоді, веселі, трохи дурнуваті, ще не знають, що виростуть в найстрашніших диктаторів ХХ століття.

Я подумки звирілася зі своєю французькою, сумніваючись чи правильно зрозуміла сказане.

— Адольф Гітлер та Джозі Сталін, — посміхаючись роз'яснила Женев'єв, тріпаючи за вухо Адольфа. Я допетрала, що чорний — це Адольф, а Джозі — рудий.

— Так! Моя улюблена порода. Моя єдина собака була саме цієї породи. Вона провела зі мною тринадцять років життя, мого життя, — навіщо додала я.

— Справді? Ви мали добермана? В Україні? А звали її?

— Сорбонна. — Мій голос змінився, я ковтнула слину і замовкла. — Мені дивно, що у Франції нині обрізають хвіст і вуха цій породі, ніби ж захисники тварин відстояли зворотнє.

— Та мені глибоко чхати на усіх захисників тварин і докилля. Такі ж ідіоти, як і наш мер, — поранковому засичала Женев'єв. — Філоксера! Хай би з нею розібрався диявол!

— Про диявола я зрозуміла, а от слова “філоксера” не знаю.

— Я також не знала, доки крутий поворот долі не закинув до моїх родових початків, у дім прадіда. Життєві віражі дуже несподівані, бридкі і вбивчі. Правда, Вал'єнтін?

— Інколи, — відповіла я, бажуючи уникнути подальшої розмови і повернутися до будинку.

— Я також не знала, що таке філоксера, — підхопила Женев'єв, — доки вона не накинута на мій перший виноградник і поглинула його так швидко, що жоден виноградний лікар не встиг почути його відчайдушне “sos”. Те, що ви бачите, то вже друга спроба. Дід, на

канікули до якого я зрідка приїздила з хореографічної школи при Гранд Опера, вчив, що на початку та в кінці кожного рядка має рости кущ троянди. Бо усяка тля спочатку накинеться на троянду, а виноград ще можна врятувати. Усяка тля спочатку накинеться на красу, — вголос і про себе водночас промовила Женев'єв, ніби зробила якесь відкриття. — Тому тепер у мене багато троянд.

— “У щастя людського двох рівних є крила: Троянди й виноград — красиве і корисне”, — промугикала я заключні рядки вірша Рильського, які раптом виринули зі звинин шкільної програми.

— Я, Вал'єнтін, несподівано повернулася сюди, так само несподівано залишилася самотня. Підкреслюю — самотня. Не на самоті з собою, а саме самотня. Не знаю, чи у вашій мові відчуття різниці цих слів, у французькій вона колосальна. Побути на самоті з собою завжди приємно і корисно. Бути у світі самотньо — це вже інше. Радикально інше. Я самотня. Балетна школа, закулісся, підступна ворожнеча за контракти не додали любові до людей. Мені, принаймні, не додали. У мене немає жодної подруги, Вал'єнтін.

— У мене також немає жодної подруги, Женев'єв. Я спокійно обходжусь без подруг, не всі потребують стереотипних взаємин, це природньо.

Жінка трохи дивно струснула плечима, ніби зганяючи своє задоволення від почутого.

— Було б добре нам вертати і рушити в дорогу, — обережно сказала я, боячись обірвати і образити.

— Чи ви були в Буенос-Айресі, Вал'єнтін? Знаєте тамтешню Опера? Той Золотий Салон сниться мені щоночі. Я танцювала на тій сцені цілісніх сім років! Сім років! Який мізер, і як багато водночас, коли тепер, тут, в усадовому шато усвідомлюю, що то були чи не найкращі роки мого життя. Максиміліан був поруч. Як він міг? Як міг так вчинити зі мною? Він так мене розчарував!

— Він зрадив?

Обличчя Женев'єв враз заграло усіма емоціями, підбираючи потрібну, найбільш доречну. Обурення! Так! Сюди пасувало шире, люте обурення!

— Зрадив?! Мене?! Та ні! Він помер! У нього обірвався тромб, коли я полетіла у Францію поховати маму. Я навіть не повернулася до Буенос-Айресу. Наш балетмейстер привіз урну з прахом мого Максиміліана та усіма паперами й свідченнями. Та урна й зараз стоїть у моїй спальні.

— Мені шкода, — лише промовила я.

— А ви знаєте, що виноград не можна поливати, Вал'єнтін? Лише молоду лозу, доки вона не укріпилася, можна зрідка поливати водою. Далі вона мусить проникати глибше у ґрунт і добувати вологу сама. Тоді й вино буде цілісним. Лози, які не переживуть засухи, мусять здатися і загинути.

Вона не хотіла занурюватися у свої спогади. Вона — балерина. Її м'язи тверді, як ніжки сільського табурета. Вона надягала пуанти на два розміри менші для

стійкості пальців з п'ятчком не більше двох квадратних сантиметрів і утримувала на цій площині усі 50 кг своєї ваги. Вона — вже зріла лоза і усім своїм виглядом демонструє, що не потребує поливу. Вона сама злякалася, як багато повідала про себе. Просто випадковий слухач трапився поруч...

Такою я запам'ятала Женев'єв і нашу зустріч п'ять років тому. Себе п'ятирічної давнини я пам'ятаю гірше.

...Ми знову дісталися шато Женев'єв, коли сонце було багряним і так само відсвічувало на старезні платани і різнобарвні кущі отруйного олеандру. Цього разу ми не бронювали тут B&V, і візит спітнілих незнайомців на велосипедах був не зовсім бажаним.

Женев'єв вийшла услід трьом псам. До Адольфа і Джозі додався ще вайлуватий ротвейлер Нерон. Нерон? Чомусь це ім'я не здивувало мене, я шойно дослухала аудіокнигу “Золотий дім” Салмана Рушді і образ Нерона Голдена все ще витає наді мною. Та як ще могла назвати пса самотня красива жінка на межі французького Провансу та Лангедоку, у якої вже є Адольф Гітлер та Джозі Сталін?

Вона згадала нас хвилин через двадцять, коли ми навпереріб доводили фактаж нашого минулого візиту, уникаючи подробиць її одкровен. Женев'єв уважно подивилася мені у вічі і промовила кодове слово “Сорбонн”. Це ім'я дорогого мого серцю чотиріпапого створіння, моєї відданої доберманши Сорбонни зробило свою справу.

Виноградники зміцніли без поливу, коріння лози сягало ґрунтових глибин, звідки черпало життєдайну силу. На подвір'ї з'явився великий склад з холодильниками, який допоміг звести сільський мер-комуніст і повний ідіот, переобраний на новий термін.

— Арт, — звернулася Женев'єв до Артема. Я б хотіла аби у мене був син. Хоча, ні! Не хотіла б! Хто гарантує, що він би виріс нормальною лозою, без тлі, наркотиків і непевного майбутнього? Не хочу жити у страху! Хочу просто жити!

— Вал'єнтін, ви знаєте, що таке hallus valgus?

— О! Я не балерина, але вальгусна деформація великого пальця стопи мені знайома. Читала про неї, — підморгнула я.

— То й добре, що лише читали. Арт, пішли зі мною до бібліотеки.

Вони повернулися швидко. Трохи розгублений Артем тримав томик “Мемуари графа Рошфора” З цікавим підзаголовком: “Включно з найцікавішим з того, що відбулося за правління кардиналів Рішельє та Мазаріні”. Рік видання — прижиттєвий, 1694.

Женев'єв була твердою і рішучою:

— Мені буде приємно знати, що частка мого шато помандрує з тобою до України. Такою французькою, як у цій книзі, на жаль, вже мало хто розмовляє. Шкода, що ти вибрав університет в Англії, а не у Франції. Може коли б навідав літню Женев'єв.

— Ви не літня! Ви одна з найкрасивіших жінок і найхарактерніших людей, яких я зустрічав.

— Лець не забула! До доброї книжки пасує добре вино. Довго думала над назвою. Зупинилася на “Lady G”. Сподіваюся сподобається.

Мій чоловік завбачно переклав подарований томик з мого у свій заплічник, з досвіду знаючи, що якщо хтось з нас чотирьох звалиться у канал разом з велосипедом, то це буду саме я.

Ми пливемо у зворотньому напрямку оредованою баржею каналом du Midi. Він приведе нас до залишеної в Нарбонні автівки. Окремішно від решти, кожен з нас пливе каналом свого життя з іменним квитком в один бік. Кожного з нас збурюватимуть і загойдуватимуть його особисті хвили, і якби не я, а хтось інший розповів вам про Женев’єв, то її історія була б зовсім іншою.

Янгол

Вчорашня прогулянка Бернандинським садом і зустріч з Нею, невидимою павутинкою, зітканою за ніч власною уявою, поєднали мене з Дівчиною, яка боязким порухом торкнулася плеча...

Самотою я верталася додому, нарізавши задані собі щоденні кілометри, які за послабленого карантину тепер почергово намотую вузенькими вуличками Старого міста.

Ошатний Барнандинський сад вабить мене будь-якої пори, а тепер він особливо красивий. З легким запізненням тут забували фруктові дерева і яблуня біля озера з галасливими качками стала інстаграмним тлом для чудових світлин. Сонце ще не дуже втомилося, хоча, маскуючись за найближчу хмарину, попереджало, що час спливає і кращого моменту для доброї світлин сьогодні вже не буде. А завтра за прогнозом знову дощитиме.

Красиві дівчата змінювала одна одну, позуючи з відпрацьованим перед люстром виразом обличчя. Родини тіснилися біля яблуньки, намагаючись не закрити тілами білосніжного деревця і купно поміститися у кадр. Людям було приємно і радісно знову відчувати себе спільнотою з правом дихати без масок, а мені так благосно було спостерігати за безпосередністю і щастям.

Я стояла осторонь, готуючись зробити черговий крок в напрямку домівки. І раптом цей доторк... Ні, я не зойкнула, не знітилася, не подала виду, хоча не була готова побачити таке спотворене обличчя і скалічене тіло молоді Дівчини. Рукою, тремтячою від внутрішньої напруги, вона простягала старенький Samsung з увімкненою в режимі зйомки камерою. Я взяла телефон. Зачекавши хвилинку, Дівча попрямувало до деревця. Вона сховалася за пишні гілки, із засвоєнням на рівні дитячої підсвідомості страхом спотворити собою цю природну красу, усе в цьому немилостивому до неї світі.

Я натисла кнопку раз, потім вдруге, потім попросила її вийти наперед. Щораз вона робила крок назустріч, ніби кланяючись мені скривленим хребтом з нарослим на ньому горбом. Я повернула Дівчині телефон і дуже хотіла сказати їй щось людяне, добре, підбадьорливе.

Та вона вдячно заметушилася, віддаляючись від мене, від людей і від красивої яблуні. Її скривлений силует ставав прозорим, ніби розчиняючись у повітрі і німо кричав: “Що ви, люди, нормальні, красиві і різні! Не помічайте мене, забудьте! Я — марево! Я не вдихну й дешиці повітря, яке належить вам, не помічайте мене, забудьте!”

Пройшовши трохи, я рвучко обернулася й побачила її. Вона гортала зроблені світлини, як це робимо усі ми, і ореол небесного саява, змішаного з променями вечірнього сонця, огорнув усе її ество. Вона здалася мені щасливою.

Її світло ширилося Бернандинським садом, підняло мене над моєю буденністю, невдоволенням собою, моєю низькою реалізацією й усім, що здавалося мені життєвими негараздами...

З вдячністю, що з-поміж усіх Вона вибрала саме мене, я бадьоро крокувала додому. Мого плеча торкнувся Янгол. Адже ніде не прописано, що усі янголи мають ідеальні пропорції тіла і бездоганні риси обличчя.

Авантюра

...Ми дотримуємося чіткого плану мандрівки Мексикою, де записано:

День 11. Печери Calcehtok.

Печери ці доісторичні, з багатою історією і свідченням того, що на півострові Юкатан народність майя переховувалися від оскажених конкістадорів, осліплених жадобою загарбання чужих земель і нав’язуванням християнства, саме тут.

Оформивши прокатну машину в Мериді, рухаємося чудовими мексиканськими дорогами в заданому напрямку. Дороги в Мексиці визнані найкращими в Південній Америці, з чіткою розміткою і нічною підсвіткою. Нам би такі!

З’їхавши з траси, заглиблюємося в джунглі, маючи сумнів щодо правильності маршруту, але навігатор наполягає, а ми слідуємо. Дорога закінчується... починається сильна тропічна злива. Мушу сказати, що інформацію і відгуки про ці далеко не туристичні печери ми знайшли лише іспанською, що утвердило нас в думці, що це для своїх:) і посвячених в таємниці майя. А ми ж саме такі! Ми мандрівники, а не туристи.

Впізнаємо картинку з сайту. Крім нас, блаженного, вицвілого постера, за яким впізнаємо об’єкт, — лише джунглі і злива, яка обіцяє бути довгою.

— Людина! — радісно, ніби ми прибульці з іншої планети, вигукую Юра. І справді. Бачимо спочатку ноги у в’єтнамках, зачочує джинси, руку з мачете.

— Щось мені не по собі, — шепоче Таня. — Чому він з мачете?

— Бо з джунглів, — резонно зауважує врівноважений Юра.

— Знаєте, багато знаків: злива, іспаномовний сайт, відсутність присутності хоча б когось без мачете, джунглі, автівка з грішми і документами. Давайте оминемо цей об’єкт, — Таня вдає з себе спокійну.

Беззбройний Юра виходить назустріч аміго. Назвемо його Індіана Джонс:)

Я маю доволі дивну з точки зору психології особливість. По-ставлені собі ж завдання подумки пропадають у просторі швидко і безслідно, та варто мені це записати — відразу стають керівництвом до дії. Я крокую до мети різної значимості з однієї причини — подобається викреслювати по виконанню.

Так от, в моєму путівнику чітко вказано: відвідати печери майя. Не відвідаю — не викреслю! Це що, перші печери на моєму шляху? Пройдемося, послухаємо — сталактити, сталагмити, зайдемо вглиб, задеремо голови, захоплюємо поплескаємо й повернемося.

— Класний пацан! — додає нам впевненості Юра, перестрибуючи дощові потоки, — очі добрі, правда, англійської зовсім не розуміє. — Є три варіанти туру, пропоную брати середню складність, щоб це не означало. Хтось з нас має залишитися, бо орендовану машину в джунглях Мексики залишати не варто. Йдіть, на-

солоджуйтеся! Маєте вкlastися в півтори години, якщо не повернетесь — підшукайте.

Ми з Танею пострибали за Індіаною вглиб джунглів. Знали б ми...

Печера зовсім не та, як це уявлялося. Вертикальний розлом, вглиб якого веде металева драбина. Збуджено, по черзі спускаємося за Індіаною.

Потім він вправно демонструє нам спуск вертикальною скалою, міцно тримаючись за мотузку. Чіпляє наші голови ліхтарики. Просить чітко слідувати вказівкам.

Спустилися. Я не бачу куди б ми могли рухатися далі, розчаровано низую плечима і думаю чи виберусь нагору в такий же спосіб, як спустилася. Наївняк! Між двома закругленими скалами, химерними сталактитами виявився ще один прохід. Протиснувшись туди, по сантиметру вписуючи тіло в отвір, ми опиняємося в наступній печері. Індіана видає довгий монолог, бере в руки кістки,

розповідає, що це жертвник давніх майя, пропонує Тані потримати тріснутий череп і говорить, усвідомивши раптом, що ми обидві розуміємо іспанську, лякаємося...

Слухаємо Індіану, ненароком заглядаючи йому за спину — ні, мачете немає. Догідливо киваємо головами, розуміючи все, що він каже:

— Це маленький храм. Тут майя здійснювали магичні обряди, можливо приносили в жертву людей. В печерах живе містичний страж (ім’я, даруйте, я забула, назвемо його Ох). Ви також мусите щось залишити, аби задобрити Оха — і він вкаже нам вихід з печер.

Швидко розмірковую, благально заглядаю в очі уявному стражу і припускаюся здогаду, що Індіана не знає виходу і ми цілковито залежимо від Оха. Знімаю з руки браслет і кладу на алтар.

Індіана вже протискається в наступну печеру ногами вперед.

дей — діти як діти, а моя застрягла в печерах майя!”

Є надія на Юру, який залишився в джунглях, він організує пошукові роботи, він нас знайде.

Угу, знайде, швидше він навчить штучний інтелект передбачати явку депутатів на роботу у ВР і з’ясує, чи є життя на Марсі.

Я не вслухалася в монолог Індіани і отямилася лише від питання Тані, чи зрозумілі мені наші наступні дії.

— Зараз складний і відповідальний момент. Слідуємо чітко за ним. Кілька метрів повземо на животі. Шлях звивистий. Сказав, що це нагадає пологи, родові канали, пройшовши які, ми народимося вдруге, — Таня промовляє це якимось урочисто і патетично...

Знову присвічую на неї. Очі рішучі, з блиском божевілья та легкої екзальтації.

— Таню, подивися мені у вічі. З тобою все добре? Паніка? Ейфорія? Кисневе голодування? Як ти могла незнайомою мовою зрозуміти про родові канали і друге народження?

— Так Індіана все це показав мені, — відповіла Таня з підозрілою безтурботністю.

Я кілька разів намагалася уявити, що мав показати Тані Індіана, аби вона зрозуміла глибину думки про друге народження. Безуспішно.

Таня пірнає за Індіаною, проходячи шлях свого другого народження, а я думаю про те, чим вабить нас цей недосконалий, повний протиріч і несправедливості світ з війнами, релігійними протистояннями, чварами і особистими драмами. Чому я так прагну до світла, яке згодом назавжди погасне і для мене?

— Вали, давай! Я вже народилася! — подає голос Таня з чорного мороку.

Головне не застрягнути, головне визначити правильний кут і вправно розвернутися. Повзу, відчуваючи кожну клітину і нерв. Повзу! До світла!

— Я бачу світло! — оскаженіло верещить Таня, коли я востаннє підтягну ноги і випадаю з родового каналу прямісінько в калюжу. Є! Жива!

Ми водночас з криками новонароджених кидаємося до Індіани, обіймаючи його. Таня тисне iPhone, аби він зафіксував чудову мить нашого другого народження.

Наступні етапи підйому мотузкою по вертикальній стіні ми здолали на адреналіні. Злива припиналася, джунглі вдоволено парували.

Щастя без меж! Захлинаючись, переповідаємо все Юрі.

— Час познайомитися, — кажу я, протягуючи руку Індіані, — Валентина.

— Таня.

— Алехандро.

Індіана Джонс виявився Сашком! Хлопцем, що у в’єтнамках долає печери майя.

— Ви — сміливіці! Рідко хто наважується пройти цей шлях. Приїздить наступного разу на маршрут вищої складності, він триватиме чотири години. Загалом тут сорок з’єднаних між собою печер.

Киваємо головами, обіцяючи подумати.

ПОДВІЙНА ВЕСЕЛКА НА УСЕ НЕБО ВІТАЛА НАШЕ ДРУГЕ НАРОДЖЕННЯ!

Четверта висота Наталії Юрової

Марія ПОРОХ,
член Клубу інтелігенції ім. І. Пеліпейка та РО “Просвіта”, м. Косів

Більше трьох десятків робіт живопису, в жанрі пейзажу — різнопланові твори, виконані переважно в техніках олійного та акварельного живопису на полотні та картоні.

Цього дня велика зала історико-краєзнавчого музею була не багатолюдна, але сюди завітали щирі пошанувачі мистецтва живопису, серед яких педагоги, мистецтвознавці, рідні, друзі, знайомі, колеги, які прийшли, щоб привітати, висловити своє захоплення творчістю та насолодитися полотнами мисткині.

Благословив мистецький захід отець церкви Успіння Пресвятої Богородиці УПЦ КП селища Верховини Юрій Стефлюк. Вступним словом відкрив виставку Володимир Ілійчук — завідувач музею. Із привітаннями виступили Світлана Уршеджук — заступник голови Верховинської районної державної адміністрації, Оксана Чубацько — заступник голови Верховинської селищної ради, Антон Григорук — перший педагог-наставник, художник, живописець і графік, старший викладач кафедри художнього розпису Косівського фахового коледжу прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв, член Національної спілки художників України; завідувачка Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини Вікторія Яремин; Валентина Молинь — завідувачка кафедри образотворчого мистецтва, Людмила Зузяк — кореспондентка районної газети “Верховинські вісті”, Валерій Єфіменко — гість із Харкова.

11 вересня 2020 року у квітучому гуцульському містечку Верховині, у виставковому залі регіонального історико-краєзнавчого музею Гуцульщини відбулося урочисте відкриття четвертої персональної виставки молоді художниці Наталії Юрової “Місця сили”.

Сама авторка коротко розповіла про своє життя, а також про відчуття, які наповнюють душу мистця при творенні картин.

Наталія — художниця не лише за фахом, але й за покликанням душі, ще студенткою виконувала не тільки академічні завдання, але й активно працювала творчо, що принесло їй перші успіхи.

Вона — лауреатка багатьох фестивалів та конкурсів. За участь в олімпіадах, конкурсах, фестивалях та виставках нагороджена грамотами та дипломами організаторів, у тому числі й Міністерства культури України, Національної академії наук України (2015, Опішне), Дніпропетровської організації Національної спілки художників України (2018), Вентспільської української культурної громади “Кобзар” (Латвія) (2020).

Наталія пробує себе і в книжковій графіці: деякі казки з книг письменниці Аделі Григорук оформлені ілюстраціями Н. Юрової. Цікаві сюжети захоплюють її, будять творчу фантазію.

Крім живопису, Наталія дуже любить фотосправу. Захопилася

нею 2011 року, коли вперше побувала у Карпатських горах, що вразили її своєю красою. З фотоапаратом її можна побачити на міських вулицях Косова, на гірських вершинах, весіллях, виставках, квестах, конкурсах, фестивалях.

Пейзажний жанр — один із її засобів пізнання світу, в ньому виявляється своєрідність мистецької обдарованості молоді художниці. Тому Наталія знаходить час, щоб спілкуватися з природою, вибирати її у своє серце. З нерозлучним етюдником мисткиню можна побачити світанками і надвечір'ями на берегах в'юнкої Рибниці. Іншим разом — на верхів'ях гір за замальовками. Зараз часто її супутником є маленький синочок Ілля, який додає Наталії натхнення.

Карпати подобаються їй в різні пори року. Тому по-своєму привабливі та чарівні її полотна. Кожна робота — результат наполегливих творчих пошуків і володіння авторською технікою.

“Живописні роботи — олійні пейзажі, тематичні твори — ці-

каві композиційним вирішенням, колоритом, авторською думкою. Вони не відтворюють звичного предметного світу, не є нудним натуралістичним переказом природи. В Наталіних роботах — вибух емоцій, почуттів, інтуїція і натхнення нерозривно поєдналися з умілим вибором об'єкта зображення, набутою малярською технікою, першими прикладами її власного, авторського, стилю”, — відзначив на відкритті виставки художник Антон Григорук.

“22 червня 2016 року відбулась відкриття першої персональної виставки Наталії в стінах інституту. Це була хвилююча подія в житті молоді художни-

ці, своєрідний екзамen на фахову зрілість, який вона витримала гідно. Викладачі та відвідувачі оцінили високий рівень представлених робіт, естетику експозиції, прекрасний настрій і лад, на який вона налаштовує. Дипломна робота Н. Юрової — панно “Герої не вмирають” (полотно, олійний живопис) — це наче звернення до Всевишнього, щоб захистив і зберіг Україну і щоб ніхто не забував кривавих подій на Майдані. Роботу авторка подарувала Косівській районній раді, де вона й експонується. Вітаємо з відкриттям персональної виставки живопису “Місця сили” у верховинському музеї. Рада за Вас. Бажаю подальших успіхів у творчості, хочу бачити Вас членом Національної спілки художників України і широ Вам цього бажаю”, — сказала Валентина Молинь.

Наталія Юрова — наполеглива, малює з натхненням. І це вже четверта її виставка. На мою думку, вже з першої виставки, на якій я теж була присутня, визначився стиль, почерк авторки. Художниця талановита та працююча, весь час у пошуках. Її роботи цікаві, колоритні, притягують і вражають глядача.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Іван ЮЩУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

